

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

**MIMOSMLUVNÍ INSTITUTY UŽITÍ
AUTORSKÝCH DĚL**

Petra Seigertschmiedová

Plzeň

2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně a způsobem ve vědecké práci obvyklým za použití uvedených zdrojů.

V Plzni dne 27. Března 2013

Petra Seigertschmiedová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucí mé práce JUDr. et MgA. Petře Žikovské za vstřícný přístup a za cenné připomínky k obsahu práce.

Obsah

Úvod	8
2 Autorské právo obecně a jeho předmět	10
2.1 Autorská práva osobní povahy	12
2.2 Autorská práva majetkové povahy	15
2.2.1 Právo na užití díla	16
2.2.2 Ostatní autorská práva majetkové povahy	16
2.3 Vnitrostátní prameny autorského práva	18
2.4 Prameny práva EU	19
2.5 Prameny mezinárodního práva	21
2.5.1 Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl	22
2.5.2 Všeobecná úmluva o autorském právu	22
2.5.3 Úmluva o zřízení světové organizace duševního vlastnictví (WIPO)	23
2.5.4 Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS)	24
3 Autorské dílo	26
3.1 Dílo spoluautorské, souborné a odvozené	28
3.2 Druhy autorských děl	29
4 Mimosmluvní instituty užití autorského díla – pojem, kategorizace	32
4.1 Kategorizace mimosmluvních institutů užití	33
4.2 Třístupňový test	34
5 Jednotlivé mimosmluvní instituty	37
5.1 Volné dílo	37
5.2 Volné užití díla	38
5.2.2 Rozmnožování na papír nebo podobný podklad	41
5.2.3 Předvedení a oprava přístroje	42

5.3	Zákonná licence	43
5.3.1	Citace	44
5.3.2	Propagace výstavy uměleckých děl a jejich prodeje.....	47
5.3.3	Užití díla umístěného na veřejném prostranství.....	47
5.3.4	Úřední a zpravodajská licence	48
5.3.5.	Užití díla v rámci občanských či náboženských obřadů nebo v rámci úředních akcí pořádaných orgány veřejné správy, v rámci školních představení a užití díla školního.....	51
5.3.6	Omezení práva autorského k dílu soubornému.....	53
5.3.7	Knihovní licence	54
5.3.8	Licence pro zdravotně postižené.....	57
5.3.9	Licence pro dočasné rozmnoženiny	58
5.3.10	Licence pro fotografickou podobiznu	59
5.3.11	Nepodstatné vedlejší užití díla	59
5.3.12	Licence k dílům užitého umění a dílům architektonickým.....	60
5.3.13	Licence pro sociální zařízení.....	61
5.3.14	Licence pro společné domovní antény.....	62
5.2.15	Užití originálu nebo rozmnoženiny díla výtvarného, fotografie nebo díla vyjádřeného postupem podobným fotografii jeho vystavením.....	62
	Závěr.....	64
	Summary	66
	Seznam použitých zdrojů	67

Úvod

Již od počátku lidské společnosti existují důkazy o specifických duševních vyjádřeních tvůrčího charakteru. Autorská díla, jakožto projevy takové tvůrčí činnosti, zastávaly již v průběhu starověku nezastupitelnou roli jako nositelé a zprostředkovatelé informačního, didaktického, estetického, ale také zábavního obsahu. Postupem času a s rozvojem rozmnožovacích technologií jako byl například knihtisk, vyvstával tlak na ochranu autorských děl, aby autor nebyl ochuzen o odměnu za poskytování svých výtvorů dalším osobám. Proto se v průběhu posledních přibližně 150 let formuje speciální právní odvětví zabývající se snahou poskytovat autorům tuto ochranu – autorské právo.

Autorské právo vymezuje důležité pojmy a určuje, které lidské výtvořiny lze za autorská díla vůbec považovat (a podle jakých pravidel přitom postupuje). Stanovuje rozsah práv autora k jeho dílu (moment jejich vzniku, zániku a způsob převodu respektive přechodu na další osoby), jakým způsobem jsou tato práva chráněna a kdo je legitimován se jejich ochrany domáhat.

Autor, jakožto držitel autorských práv k dílu, je nadán možností s nimi disponovat v tom smyslu, že může přenést oprávnění k užívání svého díla na další osobu. V takovém případě mluvíme o smluvní licenci k užití díla. Společnost má však zájem na širším užívání děl a užitků z nich a proto zavádí výjimky a omezení z autorských práv, které činí obsah autorského díla přístupnější.

Cílem této práce je právě výklad a hodnocení institutů mimosmluvního užití autorských děl, které za určitých podmínek umožňují široké veřejnosti podílet se na užitcích z autorských děl, a zjištění, zdali současná úprava je dostačující a nepoškozuje žádnou ze stran mající zájem na užívání děl – autorů a uživatelů.

V druhé části práce zabývající se autorským právem obecně bude nastíněn především obecný základ materie jako je zařazení autorského práva do právního systému a jeho obsah. Zmíněny budou samozřejmě i právní prameny, z nichž autorské právo vychází, a to jak prameny vnitrostátní tak mezinárodní.

Obsahem třetí části bude samostatný výklad o předmětu autorského práva - tedy o autorském dílu. Popsány budou pojmové znaky díla, jež musí každý výtvor

splňovat, aby spadal pod ochranu poskytovanou právem dle zákona. Dále zde bude nastíněno rozlišení některých druhů autorských děl, jak je zná náš autorský zákon.

Čtvrtá část této práce se bude věnovat již mimosmluvním institutům užití autorských děl. O tomto tématu bude pojednávat obecně, aby bylo možné získat všeobecný přehled o problematice. Budou zmíněny kategorie užití děl a v poslední subkapitole čtvrté části bude popsán velmi významný výkladový institut a to tzv. tříkrokový test.

Pátá část je z hlediska svého obsahu nejvýznamnější, jelikož se bude týkat přímo mimosmluvních institutů jako takových a to v rovině konkrétní s příslušným výkladem.

2 Autorské právo obecně a jeho předmět

Autorské právo je specifickým právním odvětvím spadajícím do soukromoprávního sektoru. V rámci soukromého práva jej pak řadíme do systému práv k nehmotným statkům resp. mezi práva duševního vlastnictví. Zde je potřeba zmínit, že vycházíme-li ze současné právní úpravy a jejího tradičního výkladu, nelze pojmy práva k nehmotným statkům a práva k duševnímu vlastnictví vykládat jako synonyma. Pojem duševního vlastnictví je v podstatě podmnožinou nehmotných statků¹ (kdy nehmotné statky zahrnují jak zvláštní osobnostní práva – tedy práva k duševnímu vlastnictví, tak všeobecná osobnostní práva jako je například ochrana osobnosti) a jako takový byl primárně vymezen v Úmluvě o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví (neboli WIPO – World Intellectual Property Organization) z roku 1967. Primárně byl v minulosti využíván především pojem nehmotné statky a až v průběhu posledních dvou desetiletí se ve spojitosti se snahou o sjednocování právního pojmosloví s mezinárodními právními zvyklostmi začalo více využívat konkrétnějšího označení duševní vlastnictví.

Tuzemský právní řád zná a využívá oba dva termíny. Zde je ovšem na místě poznamenat, že v současných právních předpisech existuje částečně paradoxní situace, která vyplývá z neprovázanosti jednotlivých pojmů s vymezením vlastnictví v zák. č. 40/1964 Sb. Občanském zákoníku ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“ nebo „občanský zákoník“). Zde jsou jakožto věc označovány pouze statky hmotné zatímco nehmotné statky sice také mohou být obecně předmětem občanskoprávních vztahů, ale pouze jako tzv. jiné majetkové hodnoty. S tímto souvisí fakt, že dle řazení v Občanském zákoníku, kdy vlastnické právo spadá pod práva věcná, nemůže být nehmotný statek předmětem vlastnického práva. V literatuře můžeme dohledat názor, že ačkoliv není analogie pro použití vlastnického práva přímo právně zakotvena, můžeme se s ní setkat prakticky. Jedná se například o ustanovení § 8 autorského zákona², v němž jsou právní vztahy spoluautorů analogicky posuzovány jako vztahy spoluvlastníků, nebo o ust. § 16 odst. 1 patentového zákona³, které řeší situaci, kdy práva z patentu náleží více

¹ Knappová M., Švestka J., Dvořák J.: *Občanské právo hmotné 3, 4*. Vydání, Praha: ASPI, 2007, str. 183

² zák. č. 121/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů

³ Zák. č. 527/1990 Sb. ve znění pozdějších předpisů

osobám způsobem typickým pro podílové spoluvlastnictví.⁴ To, že by zúžená definice předmětů vlastnictví pouze na věci (ve smyslu hmotných statků) měla být rozšířena i na nehmotné statky je nepochybné. I Listina základních práv a svobod⁵ (dále jen „LZPS“) se v článku 11 vyjadřuje tak, že: „Každý má právo vlastnit majetek.“ Z toho lze důvodně usuzovat, že je ústavně zaručeno právo vlastnit majetek (jenž bezpochyby zahrnuje hmotné i nehmotné statky), ne pouze věc, jak stanovuje občanský zákoník. Na tomto místě můžeme říci, že nový občanský zákoník⁶, u kterého je plánovaná účinnost od 1.1. 2014, již tuto dosavadní nesrovnalost zahlazuje. Jako věc označuje v ust. § 489: „...vše co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.“ a v části III hlavě II doslova specifikuje, že co se týče věcných práv, vztahují se na věci hmotné i nehmotné bez rozdílu⁷, což potvrzuje i ust. § 1011, které jasně stanovuje, že vlastnické právo panuje nad předměty obojího charakteru.

V objektivním slova smyslu je autorské právo souhrnem právních norem upravující vztahy, které vznikají vytvořením literárních, vědeckých a uměleckých děl a jejich následného uplatnění v rámci společnosti.⁸ Jedná se o normativní systém soukromoprávní povahy, kdy rozlišovacím kritériem je samostatná zvláštní úprava dle vlastního *lex specialis* – zák. č. 121/2000 Sb., o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů (dále jen „AZ“ nebo „autorský zákon“), která má při použití přednost před obecnou soukromoprávní úpravou v občanském zákoníku.

Co se týče subjektivního práva autorského, je ve své podstatě právem přirozeným, které sice stát nikomu explicitně nepřiznává, ale do svého právního řádu implementoval předpisy na ochranu a výkon tohoto nezadatelného lidského práva. Jako takové jej můžeme odvodit již z čl. 27 Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948 na niž navazoval Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech z roku 1966, který je na základě čl. 10 Ústavy⁹ právně závazný a má legální prioritu i před českými předpisy. Všeobecná deklarace lidských práv má

⁴ Dobřichovský, T.: *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví*, Praha: Linde, 2004, str. 22

⁵ Úst. zák. č. 2/1993 Sb. ve znění pozdějšího předpisu

⁶ Zák. č. 89/2012 Sb.

⁷ Zák. č. 89/2012 Sb., § 979

⁸ Knap, K., *Smluvní vztahy v právu autorském*. 1.vyd. Praha: Orbis, 1967, str. 7

⁹ Úst. zák. č. 1/1993 Sb. ve znění pozdějšího předpisu

sama o sobě (ač není mezinárodní smlouvou a nelze ji automaticky podřadit pod působnost čl. 10 Ústavy) jistou hodnotu a pokud přijmeme úvahu, kterou předložil prof. Telec¹⁰, přiznáme této deklaraci na základě postupného naplňování typických pojmových znaků pozici mezinárodního obyčej (tedy pramenu mezinárodního práva), je jako taková přímo závazná i vnitrostátně ač to není výslovně zákonem stanoveno.

Subjektivní autorské právo chápeme obecně jako soubor konkrétních práv (resp. oprávnění) absolutní povahy. Současná právní úprava vychází z kontinentální dualistické tradice, podle níž se tato práva dělí na osobnostní a majetková.

2.1 Autorská práva osobní povahy

Práva osobnostní jsou spojena výlučně s osobou autora (resp. s osobou autorskoprávně oprávněnou), což je podle § 5 odst. 1 AZ individuálně určená fyzická osoba (případně osoby pokud se jedná o spoluautory), která dílo vytvořila, či podle §5 odst. 2 AZ (u díla souborného) osoba, která dílo tvůrčím způsobem vybrala nebo uspořádala. Autorství obecně nespočívá na právním úkonu, ale vychází z právní skutečnosti – v tomto případě osobním vytvořením díla. Z toho vyplývá, že autorskoprávní oprávnění vzniká i těm osobám, které jsou způsobilosti k právním úkonům zbaveny nebo je jejich způsobilost omezena (pokud se toto omezení týká výkonu práva z jejich děl, zastupují je podle OZ jejich zákonní zástupci). Dále se pak vztahuje i na díla vytvořená nezletilými nehledě na jejich rozumovou či volní vyspělost. Způsobilost být subjektem autorského práva v pozici autora je totiž obecně způsobilostí mít práva a povinnosti a jako taková je vymezena pouze narozením a smrtí.¹¹ V případě porušení práv je kromě autora oprávněn domáhat se jejich ochrany také osoba blízká dle vymezení v ust. § 116 OZ nebo také právnická osoba sdružující autory (neboli tzv. autorské svazy).

Smrtí autora sice zanikají výlučná osobnostní práva, přesto nezaniká obecná právní ochrana vůči některým osobnostním právům (viz. § 5 AZ), u nichž je zájem na zachování – žádná osoba odlišná od autora si nesmí osobovat autorství k dílu, dílo

¹⁰ Telec I.: *Přehled práva duševního vlastnictví: Lidskoprávní základy, Licenční smlouva*, 2. vydání, Brno: Doplněk, 2007, str. 63-65

¹¹ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 33

nesmí být užito způsobem snižující jeho hodnotu a také u případů, kdy je to obvyklé, uvedení autora při každém jednotlivém užití díla (nejedná-li se pochopitelně o dílo anonymní).¹² Aktivně legitimovaní k vymáhání těchto práv jsou primárně potomci v pokolení přímém či právnická osoba sdružující autory nebo příslušný kolektivní správce a to i po uplynutí doby trvání majetkových práv autorských (tedy se může jednat o dobu přesahující 70 let od smrti autora samého nebo od smrti posledního ze spoluautorů, který ostatní přežije). Toto je podmíněno tím, že existuje osoba oprávněná domáhat se postmortální ochrany těchto práv (pokud oprávněný není, právo jako takové sice nezaniká, nelze je však nijak vymáhat).

Autorská práva k dílu nejsou narušena ani v případě, že je autor anonymní nebo vystupuje pod pseudonymem. Jsou-li o autorství pochybnosti, nastupuje zákonná domněnka zakotvená v ust. § 6 AZ, podle něhož je autorem fyzická osoba, jejíž pravé jméno je obvyklým způsobem uvedeno na díle nebo je u díla uvedeno v rejstříku předmětů ochrany vedeném příslušným kolektivním správcem, není-li prokázán opak (a to i v případě, že se jedná o pseudonym, který nevzbuzuje pochybnosti o autorově totožnosti). To však neplatí existuje-li vícero takových údajů navzájem si odporujících.¹³

Jak již bylo řečeno výše, osobnostní práva jsou spojena s osobou autora. Jsou od něj neoddělitelná – a to ať už bychom brali v potaz možnost vzdání se práva nebo jeho převodu (ve smyslu zcizení i zřízení užívacího práva). Autorské právo jednoduše nemůže zaniknout na základě vůle autora žádným právním úkonem, což samozřejmě nevylučuje možnost, že autor tato práva nebude vykonávat. Zároveň je nutno podotknout, že v rámci autonomie vůle autora je i to, aby udělil souhlas k zásahu do svých práv.¹⁴

Osobnostní práva jsou jmenovitě taxativně vymezena v ust. § 11 AZ. Jako zásadní lze označit právo osobovat si autorství podle odst. 2, jelikož existence autorství je základní podmínkou vzniku autorskoprávní ochrany vůbec. Toto výlučné právo zahrnuje možnost rozhodnout se zda a jakým způsobem má být autorství

¹² Knappová M., Švestka J., Dvořák J.: *Občanské právo hmotné 3, 4*. Vydání, Praha: ASPI, 2007, str. 218

¹³ Diblík J., Veit. F.: *Mediální právo a práva k nehmotným statkům v České republice*, Praha: Linde, 2012, str. 147

¹⁴ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 157-158

uvedeno. Například pokud se autor rozhodne pro zveřejnění anonymní nebo pod pseudonymem (což může být jak jméno krycí tak umělecká značka), nesmí být jeho jméno bez svolení zveřejněno. Dále toto právo spočívá v právu na označení díla při jeho užití a konečně v právu bránit osobování autorství před dalšími osobami. Z tohoto práva vychází i pojem tzv. „holého autorství“¹⁵, které obsahuje právě jen oprávnění bránit se proti přisvojování autorství jinými osobami a které je nezávislé na jakýchkoli dalších podmínkách.

Zveřejnění díla, které je jako právní úkon projevem autonomie vůle autora a je jednou z forem nakládání s ním, je upraveno v § 11 odst. 1 AZ. Obsahem tohoto ustanovení je především svoboda rozhodnutí o zveřejnění (resp. o prvním zveřejnění) nebo naopak nezveřejnění díla. Jak je u osobnostních autorských práv běžné, i toto právo zaniká smrtí autora a dílo může být i přes výslovné přání autora nezveřejňovat postmortem zveřejněno, což vyplývá i z ust. § 28 odst. 2 AZ o výlučném majetkovém právu posmrtného zveřejnitelk k dílu.

Autor má také výlučné právo k dílu ve smyslu nedotknutelnosti tohoto díla (viz. § 11 odst. 3 AZ). Součástí práva na nedotknutelnost díla je zejména právo na ochranu integrity díla (neboli možnost svolení ke změně nebo jinému zásahu), ale také právo k užívání díla způsobem, který nesnižuje jeho hodnotu. Co se týče integrity díla, může být změněno zásahy tvůrčí a netvůrčí povahy. Pokud jde o zásahy netvůrčí povahy, nezakládají vznik nového, odvozeného autorského práva k pozměněnému dílu, naopak tvůrčí zásahy jako je např. zpracování, překlad zakládají nová autorská práva zpracovatele či překladatele.

Do ochrany integrity pochopitelně spadá právo na nezasahování ostatních osob do díla, lze pod něj zařadit ovšem i to, že je autor sám oprávněn do díla zasahovat libovolným způsobem a to i po jeho zveřejnění. Z toho důvodu může být kupříkladu neoprávněný (neautorizovaný) dotisk dalšího vydání díla zásahem do tohoto práva, jelikož autorovi odnímá možnost, aby pro toto další vydání provedl účelné úpravy a změny.¹⁶ Generálně má tedy k provádění změn oprávnění autor, což potvrdil i rozsudek Městského soudu v Praze¹⁷. Je ale možné udělit souhlas s prováděním změn i třetí osobě (zákon nepředepisuje žádné formální náležitosti

¹⁵ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 150

¹⁶ Knap, K., *Smluvní vztahy v právu autorském*. 1.vyd. Praha: Orbis, 1967, str. 51

¹⁷ MS Praha, 13 Co 216/90

úkonu) a to za úplatu i bezplatně. Ohledně práva na užití díla způsobem, který dílo nedehonestuje, je na místě říci, že toto právo (resp. povinnost se takového jednání zdržet) se týká výlučně jednání, které poškozují hodnotu literární, vědeckou, případně jinou uměleckou hodnotu díla, z čehož vyplývá, že zásahem nemůže být míněno jednání, které pouze snižuje hodnotu *tržní*. Institut kontroly plnění řádného způsobu užití díla se označuje jako autorský dohled.

K výčtu osobnostních autorských práv zahrnujeme ještě právo na autorskou korekturu, jejímž obsahem je zajištění nedotknutelnosti díla, které je užito na základě nakladatelské smlouvy, a právo na odstoupení autora od smlouvy kvůli změně přesvědčení autora.

2.2 Autorská práva majetkové povahy

Majetková autorská práva mají především ekonomicko - hospodářský význam a ač by jejich název mohl zavádět ke spojitosti s majetkem (tj. jako předmětem soukromoprávních vztahů), jedná se výhradně o práva, která jsou na rozdíl od majetku neocenitelná (§ 17 odst. 5 zák. č. 151/1997 Sb. o oceňování majetku) . Jejich trvání je v souladu s čl. 2 Bernské úmluvy a čl. 1 odst. 1 o harmonizaci doby ochrany časově omezeno na dobu života autora a 70 let od jeho smrti a nebo, pokud se jedná o dílo spoluautorské, pak 70 let smrti posledního ze spoluautorů, který ostatní přežije. Po uplynutí této doby může dílo volně užit kdokoliv. Post mortem přecházejí tato práva na dědice a i v případě, že dětství nikdo nenabude, přechází práva na stát jako odúmrt' dle ust. § 462 OZ a vykonává je na základě § 26 odst. 2 AZ Státní fond kultury ČR.

Jedná se opět o práva obecně nepřevoditelná, nelze je zcizit ani translativně převést. Jedinou možností, jež v tomto ohledu AZ připouští, je převedení oprávnění k výkonu těchto práv. Mezi jejich vlastnosti také patří, že je nelze postihnout výkonem rozhodnutí, jelikož mají také prvky osobnostní (nutno odlišovat od pohledávky vzniklé na základě těchto majetkových práv, které již postihnout jde).

2.2.1 Právo na užití díla

Zásadním je právo na užití díla (podle § 12 odst. 1 AZ). Podle § 30 odst. 1 AZ pak nelze za užití díla považovat užití fyzickou osobou pro osobní potřebu, jehož účelem není dosažení přímého ani nepřímého hospodářského či obchodního prospěchu (až na výjimky stanovené zákonem). Z tohoto práva je oprávněn autor sám (má zároveň právo z užívání ostatní osoby vyloučit) a třetí osoby, kterým dá k užití díla svolení (tzv. smluvní licenci). Případně se jedná i o osoby, jež svolení od autora neobdržely a dílo v rámci tzv. mimosmluvních institutů užití autorských děl nebo z důvodu úředního rozhodnutí – tzv. úřední (nucené) licence¹⁸ (viz. Všeobecná úmluva o autorském právu z roku 1971 čl. V odst. 2). Úřední licence je ovšem pouze teoretickou možností a v našem právním řádu není nikde přímo zavedena.

Pokud autor třetí osobě udělí oprávnění k výkonu užití díla, jedná se o konstituování oprávnění, nikoliv translativní převod, který je, jak již bylo naznačeno výše, v českém právu nemožný. Autor tak zřizuje nové subjektivní majetkové právo k dílu rozsahově omezující jeho práva jako celek vzhledem k držiteli smluvní licence a ustanovuje mu zároveň povinnost strpět výkon oprávnění z ní vyplývající. Konkrétní práva vycházející z práva k užití díla jsou specifikovány v ust. § 12 odst. 3 AZ. Můžeme je rozdělit na užití hmotnými nosiči (přímé nakládání s originály i rozmnoženinami díla jako je pronájem či vystavování) nebo pomíjivé (prostřednictvím dočasného hmotného zachycení např. televizním či rozhlasovým vysíláním).¹⁹

2.2.2 Ostatní autorská práva majetkové povahy

S právem k užití díla souvisí právo autora na přístup k dílu (§ 12 odst. 3 AZ), kdy je autor oprávněn vůči držiteli hmotného substrátu díla vyžadovat, aby mu bylo zpřístupněno, je-li to nezbytné k výkonu autorského práva (výjimka za předpokladu, že zpřístupnění může ohrozit oprávněné zájmy vlastníka). Oproti dřívějšímu výkladu nyní není vlastník povinen strpět např. odejmutí originálu, ale pouze pořízení rozmnoženiny původního díla na náklady autora a to i bezpodmínečně. Jedná se v podstatě o řešení kolize mezi ústavně zaručenými právy na ochranu práv

¹⁸ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 166

¹⁹ Tamtéž, str. 167

k výsledkům tvůrčí duševní činnosti podle čl. 34 odst. 1 LZPS a na ochranu vlastnického práva podle čl. 11 LZPS, jehož důsledkem je omezení vlastníka ve prospěch autora. Existuje však výjimka týkající se architektonických staveb, kdy podle § 38d AZ do autorského práva nezasahuje ten, kdo (při dodržení zákonných podmínek) dílo pronajímá, půjčuje nebo vystavuje originál či rozmnoženinu díla užitého umění vyjádřeného v užitné podobě nebo architektonické dílo vyjádřené stavbou. Což se týká i toho, kdo navrhne nebo provede změnu dokončené stavby, která je vyjádřením architektonického díla, v míře nezbytně nutné a při zachování hodnoty díla.

Výše zmíněná kolize mezi právem vlastnickým a právem k duševnímu vlastnictví však vyznívá opačně ve chvíli, pokud se nejedná o přístup k dílu, ale o jeho rozšiřování (resp. rozšiřování jeho hmotného nosiče). Tehdy je nutné přihlídnout k tzv. zásadě vyčerpání práva na rozšiřování²⁰, která spočívá v tom, že je-li vlastnické právo k nosiči díla (věc) jedenkrát právoplatně převedeno, je nabyvatel oprávněn dále jej přeprodat apod. Vyčerpání se ovšem nevztahuje na jiná výlučná práva jako je právo k pronájmu nebo půjčování, jak potvrdil i Evropský soudní dvůr²¹. „Stejně tak nedochází k vyčerpání distribučního autorského práva, pokud originál či rozmnoženina díla v hmotné podobě, tj. zejména zpřístupnění díla prostřednictvím počítačové sítě (např. tzv. download) apod. K vyčerpání distribučního práva nedochází ani v případě přechodu vlastnického práva ...“²²

Současná právní úprava zná i další (tzv. jiná) majetková autorská práva. Jedná se ku příkladu o práva týkající se autorské odměny (opět práva absolutní, která se ale relativizují na základě vzniku právní skutečnosti) a to ať už jako odměna za půjčování (§ 37 odst. 2 AZ) nebo jako právo na odměnu při opětovném prodeji originálu uměleckého díla (§ 24 AZ) obchodníkem s uměním, jenž vychází i z čl. 14 Bernské úmluvy nebo směrnice 2001/84/ES. Pokud je dílo užito neoprávněně,

²⁰ Knappová M., Švestka J., Dvořák J.: *Občanské právo hmotné* 3, 4. Vydání, Praha: ASPI, 2007, str. 221

²¹ ESD C-200/1996

²² Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 194

nevzniká nárok na autorskou odměnu, ale na vydání bezdůvodného obohacení podle § 451 a násl. OZ.²³

2.3 Vnitrostátní prameny autorského práva

Jak již bylo řečeno výše, autorské právo je součástí práva soukromého jako specifické právní odvětví, které má, co se právní úpravy týče, širší historickou souvislost. Vzhledem k dlouhodobému působení autorských práv je relevantní říci, že dle § 106 AZ se závazky vzniklé před nabytím účinnosti tohoto zákona řídí dosavadními právními předpisy a mohou tedy aktivně vyvolávat právní účinky. Prakticky jsou to např. o zák. č. 35/1965 Sb. o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon) nebo zák. č. 115/1953 Sb. o právu autorském a případně, pokud se vrátíme ještě více do minulosti, zák. č. 218/1926 Sb. z. a n. o právu původském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském).

Z pohledu současného právního řádu můžeme konstatovat, že autorskoprávní úprava je až na jednu výjimku (vyhláška č. 488/2006 Sb. jakožto prováděcí předpis AZ upravující typy přístrojů ke zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn) minimálně na úrovni zákona.²⁴

Základním pramenem je pak v současnosti již zmíněný zák. č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s autorským právem a o změně některých předpisů neboli autorský zákon. Tento předpis je ve vztahu speciality vůči generálnímu soukromoprávnímu kodex – občanskému (a případně také obchodnímu)²⁵ zákoníku a tak je potřeba jej užít ve všech případech, kdy obsahuje přímou úpravu vztahů v souvislosti se vznikem či uplatněním autorského díla. Není-li v autorském zákoně úprava obsažena postupuje se podle *lex generalis*. „Pokud by ani autorský zákon, ani občanský zákoník takovou úpravu neobsahovaly, je namístě

²³ Knappová M., Švestka J., Dvořák J.: *Občanské právo hmotné 3, 4*. Vydání, Praha: ASPI, 2007, str. 223

²⁴ Čermáková-Vlčková A., Smejkal V.: *Autorská díla v hromadných sdělovacích prostředcích*, Praha: Linde, 2009, str. 59

²⁵ Zák. č. 513/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů

použít obdoby – analogie, a to tak, že nejprve se použije analogie autorského zákona a poté analogie občanského zákoníku.²⁶

Kromě autorského zákona se autorského práva týkají i další vnitrostátní předpisy jako například:

- zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 2/1993. Sb. Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějšího předpisu
- zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 262/2006 Sb. zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 273/1993 Sb. o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, o změně a doplnění některých zákonů a některých dalších předpisů (zákon o audiovizu), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 37/ 1995 Sb. o neperiodických publikacích (vydavatelský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 46/2000 Sb. o právech a povinnostech vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 231/2001 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů (mediální zákon), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním ve znění pozdějších předpisů

2.4 Prameny práva EU

Vzhledem k tomu, že Česká republika přistoupila 1. května 2004 k Evropské unii, staly se v rámci tuzemského právního řádu závaznými právní akty a zakládací smlouvy EU.

²⁶ Knappová M., Švestka J., Dvořák J.: *Občanské právo hmotné 3, 4*. Vydání, Praha: ASPI, 2007, str. 193

Za nejvýznamnější předpisy z oblasti autorského práva lze považovat dvě směrnice a to tzv. Informační²⁷ a Resale²⁸. Směrnice obecně je právní akt, který je konkrétní co do výsledku, který sleduje, ale nekonkrétní v ohledu toho, jak je výsledku dosaženo a záleží na konkrétním členském státě, jak je naplní resp. implementuje do svého právního řádu.

Informační směrnice jako taková je především snahou o harmonizaci právní úpravy některých aspektů autorskoprávní ochrany děl napříč právními řády členských států. Obsahově se týká úpravy výjimek a omezení z ochrany, technických prostředků ochrany, práva na užití díla, jeho výkonu atd. v digitálním prostředí, vyloučení vyčerpání práv u nehmotných způsobů užití díla (k němuž podle směrnice nedochází např. při sdělování díla on-line), požadovaných sankcí a nápravných prostředcích a aplikaci práva rozmnožování v digitálním prostředí a při dočasném rozmnožování. K implementaci této směrnice do českého právního řádu došlo v roce 2006 v rámci tzv. euronovely.

Resale směrnice, která se týká již zmíněného práva na odměnu při opětovném komerčním prodeji originálu uměleckého díla, je dalším velmi významným právním aktem. Evropská unie v této směrnici zavádí povinnou ochranu tohoto práva a ČR ji stejně jako informační směrnici zavedla euronovelou.

Obecně lze říci, že v Evropské unii se projevují snahy o harmonizaci i v dalších oblastech autorského práva, jako jsou některé právní aspekty kinematografických a dalších audiovizuálních děl nebo i problematika kolektivní správy práv.²⁹

Jako další významnější akty týkající se autorského práva, resp. mimosmluvních institutů můžeme uvést například:

- směrnice Rady 2006/115/ES o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví související s právem autorským
- směrnice Rady 2006/116/ES o harmonizaci doby ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících (s tím související směrnice Evropského

²⁷ Směrnice 2001/29/ES

²⁸ Směrnice 2001/84/ES

²⁹ Knappová M., Švestka J., Dvořák J.: *Občanské právo hmotné 3, 4*. Vydání, Praha: ASPI, 2007, str. 192

parlamentu a Rady 2011/77/EU, kterým se směrnice o době ochrany 2006/116 ES částečně pozměňuje)

- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví
- nařízení Evropského parlamentu a Rady 864/2007/ES o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II)

2.5 Prameny mezinárodního práva

V moderní globalizované společnosti dochází vcelku rychle k zásadním změnám v oblasti informačních technologií a obecně k přístupu k autorským dílům. S rozvojem informační společnosti je potřeba stále specializovanější ochrana autorských práv, což se stává čím dál důležitějším požadavkem národní ale i mezinárodní politiky.

Autorské právo v České republice je ovládáno principem teritoriality, což znamená, že právním řádem je ochrana poskytnuta pouze dílům v rámci našich státních hranic³⁰, což je pro efektivní ochranu nedostatečné vzhledem k tomu, že systém vzájemné mezistátní reciprocity není náležitě efektivní. Všeobecným zájmem je pak pokud možno celosvětově harmonizovaná úprava, jejímž projevem je snaha o zapojení co největšího množství států do multilaterálních smluv, které mohou poskytovat nadnárodní ochranu a tím pádem i větší právní jistotu jak autorů (resp. oprávněných z autorských práv) tak uživatelů autorských děl. Podle čl. 10 Ústavy jsou vyhlášené mezinárodní smlouvy ratifikované Parlamentem ČR *ex constituone* součástí právního řádu a mají aplikační přednost před běžným zákonem. Výkladově mají podle Telce³¹ legální prioritu i jiné mezinárodní smlouvy než ty zamýšlené článkem 10 a to smlouvy, na něž odkazuje zákon.

V následujících subkapitolách proto budou popsány některé vybrané, relevantní mezinárodněprávní dokumenty.

³⁰ Knappová M., Švestka J., Dvořák J.: *Občanské právo hmotné 3, 4*. Vydání, Praha: ASPI, 2007, str. 182

³¹ Telc I.: *Přehled práva duševního vlastnictví: Lidskoprávní základy, Licenční smlouva*, 2. vydání, Brno: Doplněk, 2007, str. 63

2.5.1 Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl

Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl (dále jen „Bernská úmluva“ nebo „RÚB“) byla uzavřena dne 8. září 1886 ve švýcarském Bernu (původní znění bylo však postupně několikrát revidováno). Rakousko-Uhersko nebylo signatářem prvotního dokumentu a tak se ani nástupnické Československo v roce 1918 úmluvy neúčastnilo. Přijetí RÚB ve znění berlínské revize (1908) došlo až v roce 1921 (vyhláškou č. 40/1921 Sb.), čímž se Československo stalo zároveň členem Mezinárodní unie na ochranu děl literárních a uměleckých. Do roku 1948 Československo přistupovalo i k dalším revizím, po tomto datu ovšem došlo k přistoupení až k poslednímu reviznímu znění z Paříže v roce 1971, jenž nabylo platnost dnem 11. dubna 1980 (vyhláška č.133/1980 Sb.). Česká republika přijala RÚB od 1. ledna 1993 taktéž ve znění pařížské revize.

Obecně lze říci, že Bernská úmluva vychází ze zásady teritoriality, kdy stát poskytuje autorskoprávní ochranu podle svého práva pouze na svém vlastním území, ve spojitosti se zásadou asimilace (čl. 5 RÚB), která zavádí povinnost přistupovat k cizozemcům pocházejícím ze smluvních států stejným způsobem jako k vlastním státním příslušníkům. Toto opatření se týká i státních příslušníků z ostatních zemí (mimo signatářů Bernské úmluvy), kteří uskuteční na území, spadající pod RÚB, zveřejnění svého díla. V rámci čl. 4 nalezneme další konkretizaci subjektů pod ochranou RÚB a to týkající se výrobců filmových děl mající sídlo či trvalé bydliště na území států Bernské úmluvy či autorů architektonických, výtvarných a grafických děl, které jsou součástí budovy postavené na území signatářských států.

Bernská úmluva také stanovila pro smluvní státy minimální požadavky ochrany autorských práv (jako je např. nedotknutelnost díla, právo s dílem nakládat či jej přeložit), která jsou podmínkou členství v Bernské unii.³²

2.5.2 Všeobecná úmluva o autorském právu

Všeobecná úmluva o autorském právu (dále jen „Všeobecná úmluva“ nebo „VÚAP“) je další multilaterální smlouvou s globálním významem. Sjednána byla

³²http://cs.wikisource.org/wiki/Bernsk%C3%A1_%C3%BAmluva_o_ochran%C4%9B_liter%C3%A1rn%C3%ADch_a_um%C4%9Bleck%C3%BDch_d%C4%9BI

v Ženevě dne 6. září 1952 (s jednou následnou revizí v Paříži roku 1971) a Československo k ní přistoupilo s účinností k 6. lednu 1960³³, přičemž samostatná Česká republika se na úmluvě podílí od 1. ledna 1993.

Vznik Všeobecné úmluvy je spojen s nutností přijetí obecné úpravy na ochranu autorských práv pro země, jejichž principy nebyly přímo kompatibilní s Bernskou úmluvou. Tato úmluva sice také vychází z principu asimilace, avšak stanovuje, že: „na díla uveřejněná poprvé mimo tyto země, nebo jejichž autor není občanem některé ze zemí, postačí k poskytnutí ochrany v systému registrace, jestliže od prvního uveřejnění díla jsou všechny jeho oprávněné exempláře označené na některé z prvních stran značkou copyright © s uvedením subjektu autorského práva a roku prvního uveřejnění. Pro díla, jejichž autor je ze země registračního principu nebo která byla uveřejněna poprvé v těchto zemích, musí být naopak provedena registrace, mají-li tam být chráněna.“³⁴ Na rozdíl od Bernské úmluvy mírně oklešťuje výlučné právo na překlad ve prospěch tzv. nucené překladatelské licence³⁵ vydávané státními orgány, jež umožňuje vydání překladu nebylo-li možné získat autorův souhlas sedm let po prvním uveřejnění díla.

V případě kolize mezi Bernskou a Všeobecnou úmluvou je pro Českou republiku určující ve vztahu k dílům, jejichž zemí původu (dle čl. 5 odst. 4 RÚB) je některá ze zemí Bernské unie, úprava RÚB (jak stanovuje s výjimkami pro rozvojové země Dodatkové prohlášení k č. XVII VRÚP).

2.5.3 Úmluva o zřízení světové organizace duševního vlastnictví (WIPO)

World Intellectual Property Organisation neboli WIPO (dále jen „WIPO“ nebo „organizace“) vznikla na základě mezinárodní smlouvy (tedy Úmluvy o zřízení světové organizace duševního vlastnictví) v roce 1967 ve Stockholmu jako jedna z organizací OSN. Její hlavní činností je zajištění globálního systému ochrany (organizace spravuje celkem 23 mezinárodních smluv z oblasti práv duševního

³³ Vyhláška č. 2/1960 Sb.

³⁴ Malý, J.: *Obchod nehmotnými statky. Patenty, vynálezy, know-how, ochranné známky*, 1. Vyd., Praha: C. H. Beck, 2002, str.64-65

³⁵ Tamtéž, str. 65

vlastnictví), kdy funguje také jako platforma pro sjednávání dalších mezinárodních smluv. Využívá také nástroje tzv. soft law, které jsou – na rozdíl od smluv – ve svém využití pružnější a také rychlejší vzhledem ke zdlouhavému procesu vzniku smluv. Důležitým cílem WIPO je i poskytování pomoci rozvojovým zemím a to především ve smyslu technické spolupráce, aby měly tyto státy šanci dostat svým mezinárodním závazkům.³⁶

V současnosti je ovšem nejvýznamnější digitální agenda Světové organizace duševního vlastnictví vycházející z nutnosti reflektovat rozvoj digitalizace a to především prostředí internetu. Tuto potřebu reflektovaly tzv. Internetové úmluvy WIPO z roku 1996, jež jsou popsány níže.

WCT neboli Smlouva o právu autorském a WPPT neboli Smlouva o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech, které vstoupily v platnost v roce 2002, jsou především nástroji jejichž smyslem je převedení ochrany autorských práv také do digitálního prostředí. Úmluvy jsou stěžejní především z toho důvodu, že přiznaly práva k dílu (na užití, výkon, pronájem, rozmnožování, zveřejňování; WPPT pak přiznává u děl přenášených živě pak právo na vysílání, sdělování veřejnosti a také právo na pořízení záznamu) právě v rámci digitálním prostředí. V souvislosti se zpřístupňováním díla veřejnosti ustanovují, že pouze provozování hmotného zařízení jehož prostřednictvím je možné dílo sdělovat (např. internet), není samo o sobě sdělováním veřejnosti. Co se týče rozmnožování díla, rozšiřují tento pojem i na uložení díla v digitální podobě na elektronický nosič.

Smlouvy také výslovně stanovují jako předměty autorskoprávní ochrany počítačové programy a databáze (jakožto soubory údajů nebo materiálů).

2.5.4 Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS)

TRIPS (dále také jako „dohoda“) jakožto jeden z elementárních prvků nového pojetí mezinárodního obchodu pod záštitou WTO (World Trade Organisation, Světová obchodní společnost, dále jen „WTO“), vznikla jako příloha k Dohodě o

³⁶ Dobřichovský, T.: *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví*, Praha: Linde, 2004, str. 23-24

zřízení Světové obchodní organizace v rámci tzv. uruguayského kola GATT (Všeobecná dohoda o clech a obchodu) v letech 1986 – 1994, přičemž konkrétně k uzavření dohody samotné došlo 15. dubna 1994. Uznává i jiné dokumenty jako jsou RÚB apod. a v podstatě zavádí jejich aplikaci i pro státy, které nejsou signatáři, ale jsou členy WTO, čímž stanovuje minimální úroveň ochrany práv.

Cílem dohody, jak je popsáno v její preambuli³⁷, je snížení překážek a deformací mezinárodního obchodu v souvislosti se zajištěním účinné ochrany práv duševního vlastnictví, která se ale nesmí stát zároveň překážkou obchodu. Jak vyplývá z obsahu preambule, TRIPS je dokumentem, který na práva duševního vlastnictví (neomezuje se tedy pouze na práva autorská) nahlíží především z pohledu jejich obchodněprávních aspektů.

Jako přínosné je hodnoceno především to, že TRIPS zavádí zacházení podle nejvyšších výhod (tedy poskytování stejných výhod občanům různých zemí), možnost skutečného vnitrostátního vynucení práv a také efektivního řešení sporů, kdy umožňuje i uložení trestu. Pro další vývoj práva k duševnímu vlastnictví je důležitá také z toho důvodu, že ustanovuje dosud nezveřejněné informace také jako součást těchto práv.³⁸

Zcela stěžejní je však fakt, že na rozdíl všech ostatních mezinárodních úmluv z oblasti autorského práva, TRIPS vynucuje závazky vzniklé z této dohody skrze speciální orgán – tzv. DSU (Dispute Settlement body nebo-li Orgán pro provádění dohody). A vzhledem k provázanosti systému mezinárodních úmluv se skrze DSU řeší a vynucují závazky i z dalších dokumentů – RÚB (viz. kap. 4.2), Římská úmluva.³⁹ Prioritou tohoto systému je především stabilita mezinárodního obchodu a smírcí řešení sporů, čemuž platforma DSU bezpochyby od svého vzniku výraznou měrou dopomáhá.

³⁷ http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_02_e.htm (cit. 26-02-2013)

³⁸ Dobřichovský, T.: *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví*, Praha: Linde, 2004, str. 33-35

³⁹ Tamtéž, str. 40-42

3 Autorské dílo

Autorské dílo je předmětem autorského práva (jak vychází z §2 AZ) a jako takové je nutné jej odlišovat od díla v obecném slova smyslu. K tomu slouží tzv. generální klauzule (§ 2 odst. 1 AZ; vymezení vychází z pojetí díla v Bernské úmluvě), která určuje specifické obligatorní znaky autorských děl (dále také jen jako „dílo“), od nichž se odvíjí jejich schopnost být předmětem autorskoprávní ochrany. Existují však i díla, která splňují podmínky, ale ochrany se jim nedostává. Jedná se o případy uvedené v ust. § 3 AZ – tedy o díla vyloučená z ochrany ve veřejném zájmu, čímž jsou míněna úřední díla (právní předpis, rozhodnutí, sbírka veřejných listin, státní symbol apod.), nebo výtvořky tradiční lidové kultury (není-li známo pravé jméno autora a nejde-li o dílo anonymní či pseudonymní), případně jak uvádí Rozehnal také politický projev a řeč pronesená při úředním jednání.⁴⁰

Pojmovými znaky autorského díla jsou tedy:

- a) jedná se o dílo umělecké či vědecké
- b) dílo je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora
- c) dílo je vytvořeno v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě

Přičemž naplňují-li tyto znaky i díla vzniklá tvůrčím zpracováním jiného díla (např. překlad – viz. kapitola 3.2.), lze je také považovat za samostatná autorská díla.⁴¹ Výjimkou jsou také ta díla, která sice nespĺňují požadavky stanovené v ust. § 2 odst. 1 AZ, ale přesto jsou za určitých podmínek (především jsou původním autorským výtvořem) považována podle fikce v ust. § 2 odst. 2 AZ za autorská díla (tzn. počítačový program, databáze, fotografie a díla vyjádřená způsobem podobným fotografii). Pokud výsledek autorovy činnosti nespĺňuje tyto náležitosti, nemůže požívat autorskoprávní ochrany dle AZ, je možné však sjednat relativní vztah pouze mezi stranami v analogii k režimu příslušejícímu autorským dílům.⁴²

Pod pojem uměleckého díla se obvykle podřazují speciálně díla literární a dále jiná umělecká díla. V zákoně⁴³ je uveden demonstrativní výčet těchto jiných

⁴⁰ Rozehnal A.: *Mediální právo*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 331

⁴¹ Knappová M., Švestka J., Dvořák J.: *Občanské právo hmotné 3*, 4. Vydání, Praha: ASPI, 2007, str. 196

⁴² Tamtéž, str. 197

⁴³ zák. č. 121/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů, § 2 odst. 1

uměleckých děl, který dává prostor pro další nové druhy děl, které zatím nejsou známy nebo využívány, ale jejich případná ochrana by také byla v zájmu společnosti. V ust. § 2 odst. 6 AZ se pak nalézá negativní vymezení, co dílem není, a to ať už z důvodu nedostatku autorskoprávní individuality (např. denní zpráva), nebo se jedná pouze o myšlenku či uměleckou formu (které nejsou samostatně schopné být autorským dílem). Totéž se týká situace, kdy různé (ať už objektivní nebo subjektivní) faktory vylučují přítomnost tvůrčí činnosti, či mohou ke shodnému výsledku dospět nezávisle na sobě různé osoby (kupř. výsledek práce restaurátora).⁴⁴ O jednotlivých druzích děl bude podrobněji pojednáno níže.

Ze zákona vyplývá, že chráněny autorským právem jsou výtvoři tvůrčí povahy vytvořené autorem, přičemž o tvůrčí činnost nejde při spojování děl pro jejich společné používání (nesměšovat s uspořadatelem díla souborného!). Můžeme tedy konstatovat, že: „... tvůrčí činnost, ..., lze charakterizovat jako činnost spočívající ve „vytvoření“ nehmotného artefaktu s tím, že dosažení tohoto cíleného i necíleného výsledku závisí v osobních vlastnostech tvůrce, bez nichž by tento výtvor ... nebyl vůbec dosažen.“⁴⁵

Co se týče poslední zákonné náležitosti autorského díla – vytvoření v objektivně vnímatelné podobě, lze říci, že oproti některým zahraničním úpravám, nevyžadují tuzemské předpisy trvalou ani dočasnou fixaci na hmotný nosič (tedy věc). Jako objektivní zhmotnění postačuje již samotná způsobilost vnímatelnosti, fakticky k němu nemusí vůbec dojít, ačkoliv pokud je tato možnost vnímat přístupná pouze autorovi jako jeho myšlenka, zákonná náležitost není naplněna. Za vyjádření díla vnímatelným způsobem můžeme považovat i sdělování podprahově.⁴⁶ V případě hmotného vyjádření není nezbytné, aby bylo přístupné celé společnosti.

Jak judikoval Nejvyšší soud, pro pojem díla jakožto předmětu autorského práva, není důležitý rozsah, účel ani úroveň kvality díla, i přestože lze mít za to, že kvalita díla úzce souvisí s tvůrčí činností samou. Dílo tedy nemusí být nijak

⁴⁴ Knappová M., Švestka J., Dvořák J.: *Občanské právo hmotné 3, 4*. Vydání, Praha: ASPI, 2007, str. 197

⁴⁵ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 18

⁴⁶ Tamtéž, str. 22

obsahově ani účelově specifické, pokud je v něm přítomen alespoň minimálně tvůrčí charakter.⁴⁷

3.1 Dílo spoluautorské, souborné a odvozené

Spoluautorské dílo (nebo podle klasické nauky také dílo kolektivní ačkoliv současná právní úprava tyto pojmy rozlišuje – viz § 59 AZ) je autorské dílo na jehož vzniku se do doby dokončení podílely minimálně dvě osoby (nezáleží zda současně nebo samostatně), přičemž části vytvořené jednotlivými autory mohou být sice odlišitelné, avšak nezpůsobilé k samostatnému užití. Spoluautorem nemůže podle ust. § 8 odst. 2. ten, kdo ke vzniku díla přispěl pouze poskytnutím pomoci nebo rady technické, administrativní či odborné nebo poskytnutím dokumentačního nebo technického materiálu, anebo ten, kdo pouze dal ke vzniku díla podnět.

Spoluautorství předpokládá shodnou vůli vzhledem k tvůrčí činnosti a společnému cíli, ačkoliv v teorii se objevuje i názor⁴⁸, že společná činnost nemusí být předem zamýšlena nebo dohodnuta a nemusí se jednat ani o vědomou spolupráci, jelikož tvorba díla není právním úkonem, z čehož vyplývá, že se v podstatě na straně jedné z osob může jednat i o protiprávní jednání. Ač v tomto případě existuje mnohost autorů, právo k dílu vzniká jediné, pouze přísluší najednou více osobám. Z tohoto důvodu jsou také z těchto práv spoluautoři oprávněni nerozdílně, z čehož vychází i obecná úprava v ohledu autorských podílů podle ust. § 8 odst. 5 AZ, kdy předpokládá, že není-li dohodnuto jinak, jsou podíly totožné.

Souborné dílo je vymezeno v ust. § 2 odst. 5 AZ tak, že se jedná o soubor nezávislých děl (nebo jiných prvků), které způsobem výběru nebo uspořádání obsahu splňuje podmínky autorskoprávní ochrany, čímž je míněna kupříkladu encyklopedie, výstava. Podle ust. § 2 odst. 2 AZ se však může jednat i o databázi pokud je autorovým vlastním duševním výtvorem, zároveň je systematicky nebo metodicky uspořádána a je elektronicky či jinak zpřístupněn, což je specifický požadavek neznámý pro ostatní druhy souborných děl. Autorem je ve smyslu ust. § 5 odst. 2 u souborného díla fyzická osoba, která dílo tvůrčím způsobem vybrala nebo uspořádala

⁴⁷Usnesení NS sp. zn. 5 Tdo 631/2003

⁴⁸ Knappová M., Švestka J., Dvořák J.: *Občanské právo hmotné 3, 4*. Vydání, Praha: ASPI, 2007, str. 210

(čímž ovšem nejsou dotčena práva autorů jednotlivých zařazených děl). Zvláštností oproti úpravě jednotlivých autorských děl jsou souborná díla specifická tím, že je zakázáno jejich rozmnožování (byť i pouze pro osobní potřebu), pokud jsou vyjádřena v elektronické podobě (viz. § 30 odst. 3 AZ)⁴⁹, čímž jsou míněny především počítačové programy či elektronické databáze, u nichž je právě rozmnožování ve větším měřítku problémem vedoucí k značnému hospodářskému znevýhodnění autora.

Dílo odvozené vzniká na základě již existujícího díla původního a to obvykle zpracováním či překladem, přičemž současná pozitivní úprava vždy vyžaduje souhlas autora (s výjimkou díla volného – viz. § 12 odst. 1 AZ). I na tento druh díla se klade podmínka splnění náležitostí pro autorské dílo obecně, jelikož v případě jejich nesplnění nemůžeme hovořit o novém díle. Ze zákonných podmínek vyplývá tedy i to, že autor odvozeného díla musí projevit samostatnou tvůrčí činnost, jíž obohatí původní dílo (což vylučuje z autorskopravní ochrany tzv. netvůrčí postupy k vytvoření nových děl jako je kupř. jazyková úprava staršího textu). Na tomto místě je třeba upozornit nad rozdílem mezi zpracováním díla a pouhým užitím námětu (resp. myšlenky), kteréžto samo o sobě chráněno autorským právem není (jak vyplývá z ust. § 2 odst. 6 AZ) a je možné jej užívat volně (tedy není vázáno na souhlas původního autora). Z tohoto vyplývá, že pro účely autorského práva není rozhodující jedinečnost námětu jako taková, ale originální zpracování tohoto námětu autorem – zpracovatelem. V některých případech pak mohou ovšem vznikat spory, jedná-li se skutečně o zpracovatelskou kreativní činnost nebo plagiát.⁵⁰

3.2 Druhy autorských děl

Autorská díla rozlišujeme tradičně na díla umělecká a vědecká. Leckdy se lze setkat s dělením trojím, kdy se speciálně od uměleckých děl oddělují jako samostatná hlavní kategorie také díla literární, ačkoliv se bezpochyby i v případě literárních děl jedná také o uměleckou tvůrčí kategorii, která by tedy měla být spíše uměleckým dílům podřazená. Demonstrativní výčet druhů děl poskytuje, jak již bylo zmíněno

⁴⁹ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 63

⁵⁰ Čermáková-Vlčková A., Smejkal V.: *Autorská díla v hromadných sdělovacích prostředcích*, Praha: Linde, 2009, str. 73-74

výše, sám autorský zákon v ust. § 2 odst. 1. Z hlediska autorského práva sice není samotná kategorizace jako taková určující, avšak to samé nelze tvrdit o tvůrčí formě, která je v některých případech nezbytná pro schopnost být autorským dílem (např. aby se mohlo jednat o vědecké dílo, je zapotřebí vědecké tvůrčí formy nikoliv pouze to, aby bylo dílo tematicky z oblasti vědy).⁵¹

Dílo slovesné je pojem, pod který lze zahrnout několik druhů autorských děl, jelikož vyjadřuje obecně způsob vyjádření v díle. Primárně se jedná o díla literární (např. beletrie), dále díla odborná (která můžeme označit jako hraniční kategorii mezi dílem literárním a vědeckém – např. znalecké posudky, odborné časopisecké články či stanovky právnické osoby) a jiná literární díla (např. články z periodického tisku). U těchto druhů děl pak rozlišujeme, zda se jedná o díla slovesná – vyjádřená mluveným slovem (např. přednáška) nebo díla slovesná – vyjádřená písmem (např. poezie). Vědecká díla se vyznačují specificky tím, že jsou vyjádřena pouze písemně.^{52 53}

Mezi tzv. jiná umělecká díla pak řadíme například:

- dílo *hudební*, jejichž podstatou je tvůrčí vyjádření spočívající ve zvukovém projevu na základě spojení melodií, rytmu, harmonie apod. Můžeme je dělit na díla s textem (reklamní znělka) nebo bez textu (symfonická skladba).
- dílo *divadelní* (čínohra, opereta), u něhož je typické spojení zrakového a sluchového vjemu předváděného děje.
- dílo *fotografické*, u kterého je třeba rozlišovat, jedná-li se o fotografii uměleckou (splňuje požadavek jedinečnosti vyžadovanou pro autorskoprávní ochranu) nebo fotografii původní (ve smyslu, že je původním autorským

⁵¹ Knappová M., Švestka J., Dvořák J.: *Občanské právo hmotné 3, 4*. Vydání, Praha: ASPI, 2007, str. 198

⁵² Čermáková-Vlčková A., Smejkal V.: *Autorská díla v hromadných sdělovacích prostředcích*, Praha: Linde, 2009, str. 64

⁵³ Lze se setkat i s názorem, že dílo slovesné je podmnožinou díla literární (srov. Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 27 – 28), i přestože vzhledem k definici díla slovesného, jakožto díla vyjádřeného buď písemně či mluveným projevem, je podle autorky této práce záhodno dle gramatického výkladu považovat pojem díla slovesného za *nadřazený* pojmem díla literárního atd.

duševním výtvozem avšak nesplňuje zcela požadavek jedinečnosti a je proto považováno pouze za tzv. fiktivní autorské dílo⁵⁴).

- dílo *audiovizuální* (odlišné od tzv. děl audiovizuálně užitých z nichž se dílo audiovizuální skládá) vymezuje zákon samostatně v ust. § 62 odst. 1 AZ a jako autora stanovuje režiséra a zároveň zavádí speciální licenční pravidla.⁵⁵ Jedná se především o díla kinematografická (např. film apod.).
- dílo *výtvarné*, pro které je charakteristické přímé spojení s hmotným nosičem, na němž vyjadřuje autor svoji myšlenku nejčastěji prostřednictvím tvarů a barev.⁵⁶
- dílo *architektonické*, jakožto individuálně esteticky ztvárněný prostor, je bezprostředně spjaté s konkrétním praktickým účelem a vyjádřené specifickými architektonickými prostředky.
- dílo *užitého umění* je stejně jako dílo architektonické spjaté s konkrétním účelem s tím rozdílem, že u tohoto díla není záměrem pouhé estetické působení, ale plní také nějakou další funkci. Příkladem může být umělecký nábytek či sklo.

Závěrem lze k tématu druhů autorských děl říci, že mnohé z nich mají alespoň částečnou vlastní úpravu, vzhledem ke specifčnosti některých děl a jejich užití v rámci společnosti.

⁵⁴ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 42

⁵⁵Viz.: Diblík J., Veit. F.: *Mediální právo a práva k nehmotným statkům v České republice*, Praha: Linde, 2012, str. 153

⁵⁶ Knappová M., Švestka J., Dvořák J.: *Občanské právo hmotné 3, 4*. Vydání, Praha: ASPI, 2007, str. 201

4 Mimosmluvní instituty užití autorského díla – pojem, kategorizace

Užití díla je, jak bylo řečeno již ve druhé kapitole této práce, absolutním majetkovým právem autora. Proto autorský zákon vyžaduje pro užití autorského díla jinou osobou než je autor smluvní licenci, případně aby uplynula doba ochrany díla po smrti autora. Bez licence může další osoba dílo užít pouze ve zvláštních případech, které stanoví zákon. Tyto zákonné výjimky jsou očividným střetem mezi oprávněnými individuálními zájmy autora, které jsou primárním objektem ochrany soukromého práva jako takového, a obecnými zájmy společnosti na dovolení na využití díla pro potřeby vzdělávací, informační atd.⁵⁷ Zákonodárce rozpor řeší částečným omezením subjektivních autorských práv absolutní povahy ve prospěch obecných zájmů právě prostřednictvím institutů mimosmluvního užití autorských děl.

Vzhledem k tomu, že se tímto výjimečným způsobem zasahuje do práv autorů, uplatňuje autorský zákon restriktivní výkladové pravidlo, kdy stanovuje pouze specificky vymezené způsoby užití díla.⁵⁸ Zároveň jasně stanovuje, že mimosmluvní užití nesmí být v rozporu s běžným způsobem užití díla a zároveň, že nesmí být nepřiměřeně dotčeny autorovy oprávněné zájmy, což zjišťuje tzv. třístupňový test.⁵⁹ O třístupňovém testu více v kap. 4.2.

Mimosmluvní instituty užití díla jsou v pozitivní úpravě řešeny především ve čtvrtém oddílu první části autorského zákona pojmenované „Výjimky a omezení práva autorského“. Volné užití díla je pak samostatně upraveno ve třetím oddílu první části téhož předpisu pod hlavičkou „Vznik a obsah práva autorského“ – konkrétně ust. § 28.

Český právní řád považuje mimosmluvní užití jako fakultativní možnost – oprávnění k užití, které však nikoho nezavazuje. A to na rozdíl od smluvního licenčního vztahu, kdy je podle ust. § 46 odst. 3 AZ nabyvatel povinen (není-li ve smlouvě stanoveno odlišně) dílo užít.

⁵⁷ Knap, K., *Smluvní vztahy v právu autorském*. 1.vyd. Praha: Orbis, 1967, str. 125

⁵⁸ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 339

⁵⁹ Knappová M., Švestka J., Dvořák J.: *Občanské právo hmotné 3, 4*. Vydání, Praha: ASPI, 2007, str. 228

Pro srovnání lze tuzemskou úpravu porovnat s koncepcí tzv. fair use (nebo také fair dealing), která je typická pro legislativu spojených států (The copyright act of 1976), která umožňuje použití autorských děl bez svolení autora (resp. nositelů práv). Podle zásad fair use je např. povolena reprodukce díla pro účely kritiky, zpravodajství, parodie, vzdělání, ale také osobám se zdravotním či mentálním postižením. Existují pak čtyři faktory podle nichž lze určit, zda se jedná o fair use – účel a povaha užití (rozlišují především komerční a nekomerční užití), povaha díla, množství a míra díla užitého ve vztahu k dílu jako celku a také dopad užití na jeho další hodnotu či jeho hodnotu tržní.⁶⁰

4.1 Kategorizace mimosmluvních institutů užití

Zákonná úprava mimosmluvních institutů stanovuje tři možné druhy užití (tzv. volné dílo stojí mimo, jelikož jej teorie nepovažuje za užití dle AZ).

Rozlišujeme:

- volné užití (§ 30 AZ), které ovšem za užití jako takové nemusí být ani považováno.
- užití na základě tzv. nepravých zákonných licencí (nebo také bezúplatných licencí), které lze podle zákona považovat za užití díla, a které jsou jím ex lege povolena
- užití na základě tzv. pravých zákonných licencí, které jsou úplatné. Toto užití můžeme spatřovat v úpravě zákonem dovoleného rozmnožování tiskovin pro osobní potřebu či vlastní potřebu na objednávku a také v rámci tzv. veřejné půjčovatelství licence (ust. § 37 odst. 2 AZ). Je možné jej nalézt také v oblasti práva výrobců zvukových záznamů (viz. ust. § 76 odst. 3 AZ) nebo v právu výkonných umělců (viz. ust. § 72 AZ)⁶¹

Od zákonných licencí je pak nutno odlišovat zvláštní kategorii tzv. zákonných kvazilicenčních omezení autorského práva, které se odlišuje od zákonných licencí v základu svojí dispozitivností a úzkým vymezením možných oprávněných osob. Elementárním rozdílem je pak to, že omezení neslouží obecným zájmům, ale ochraně

⁶⁰ http://artslexikon.cz/index.php/Fair_use (cit. 02-03-13)

⁶¹ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 339

investic třetích osob do tvorby díla (ne však tvůrčích! – může se jednat zejména o investici finančního či technického rázu). Tento právní režim je typický např. pro díla zaměstnanecká nebo díla na objednávku.⁶²

4.2 Třístupňový test

Jako ochrana před nadměrným vytěžováním autorských děl využívá pozitivní právní úprava tzv. třístupňový test, a to ve smyslu funkčního korektivu zabraňujícímu extenzivnímu výkladu výjimek z autorského práva.⁶³

V současné podobě byl do právního řádu zaveden novelou z roku 2006⁶⁴, jako důsledek harmonizace s informační směrnicí EU⁶⁵. Požadavky evropské směrnice korespondují s požadavky několika mezinárodních smluv, přičemž výklad provedený na jejich základě je právně závazný i pro Českou republiku.

Výjimky a omezení autorského práva, jak je zná třístupňový test, vycházejí již z Bernské úmluvy (čl. 9 odst. 2) ve znění její stockholmské revize, která se ovšem v tomto směru týkala pouze rozmnožování děl. Později se k jeho zavádění přiklání i další významné mezinárodní úmluvy – čl. 10 WCT, čl. 13 TRIPS, které se již neomezují pouze na oblast rozmnožování děl, ale na všechna výlučná autorská práva, jak je zná Bernská úmluva.

Na základě dikce autorského zákona jsou tedy dovolena pouze mimosmluvní užití kumulativně splňující následující kritéria stanovená § 29 odst. 1 AZ :

- jedná se o zvláštní případy stanovené autorským zákonem (pokud použijeme rozšiřující výklad, nemusí jít nutně pouze o AZ, ale obecně o zvláštní případy na základě zákona)
- užití není v rozporu s běžným způsobem užití konkrétního díla
- užitím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné autorské zájmy

⁶²Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 556

⁶³ Leška R.: *Práva duševního vlastnictví – Příručka pro Technickou univerzitu v Liberci*, Liberec: TU, 2012, str. 36

⁶⁴ Zák. č. 216/2006 Sb.

⁶⁵ Směrnice 2001/29/ES

Tříkrokový test je ve své podstatě materiální podmínkou mimosmluvního užití autorských děl nezávislou na jednotlivých skutkových podstatách, které jsou podmínkou formální (srov. § 31 a násl. AZ). Aby šlo o dovolené užití, je přitom nezbytné, aby byly splněny obě tyto podmínky zároveň.⁶⁶

Výklad testu se stal i předmětem mezinárodní judikatury v rámci systému řešení sporů DSU při TRIPS. Jednalo se o spor, kdy Evropské společenství žalovalo USA (spis. zn. WT/DS160/R) kvůli zákonu *Fairness in music licensing act* z roku 1998, který neměl podle žalobce být v souladu s čl. 13 TRIPS, když udělil dvě výjimky pro majitele restaurací.⁶⁷ Jednalo se o tzv. bussiness exemption (pro bary, restaurace, obchody) a homestyle exemption (pro malé restaurace a maloobchody), jež umožňovaly hraní hudby z rádia a televize bez souhlasu a povinnosti platit odměny oprávněným subjektům. Podle Evropského společenství byla na základě tohoto zákona porušována výlučná autorská práva dle čl. 11 odst. 1 a 11 bis odst. 1 a 2 Bernské úmluvy, jež mají být podle čl. 9 odst. 1 TRIPS dodržována. Evropské společenství se domnívalo, že tyto americké výjimky nelze považovat za dovolené podle podmínek TRIPS.

Výsledkem sporu, krom konstatování že bussiness exemption je nevyhovující a homestyle exemption naopak vyhovující podmínkám čl. 13 TRIPS, byl vznik interpretace tříkrokového testu Panelem odborníků při WTO (je však nutné podotknout, že tento výklad se vzhledem k obchodněprávní povaze TRIPS týká pouze problematiky majetkových práv, nikoliv osobnostních, která nemohou být zásadně ani dovolenými mimosmluvními užitími dotčena, jediné že by to bylo nezbytné pro řádné dosažení účelu sledovaného zákonnými omezeními autorského práva⁶⁸).

Podle panelu je nutné, aby byly – co se týče prvního stupně testu – ve vnitrostátní legislativě jasně definovány „určité zvláštní případy“ včetně jejich rozsahu s přihlédnutím k jejich legitimizujícímu účelu. K druhému stupni, který požaduje soulad s běžným způsobem užití, panel dochází k výkladu, že „se týká pouze těch výjimek a omezení výlučných práv autorů, které z dispozice autora vyjmají způsoby užití díla vstupující do hospodářské soutěže s formami užití

⁶⁶ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 340 - 341

⁶⁷ Dobeš, P.: *Rozmnožování autorských děl pro soukromou potřebu I*, in: Právní rádce, č. 4, 2007

⁶⁸ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 341

nevyňatými takovým způsobem, že to vede ke ztrátě významných výnosů na straně autora⁶⁹. A konečně k třetímu stupni testu se vyjádřil panel odborníků WTO v tom smyslu, že neospravedlnitelná újma je taková, že v důsledku porušení zájmů autora dojde, vede nebo může vést k neospravedlnitelné ztrátě příjmů. Je ovšem nezbytné, aby při aplikaci třetího stupně byl využíván zároveň princip proporcionality, s čímž souvisí další dílčí části tohoto stupně – na jedné straně zjištění oprávněných zájmů autora a na druhé straně oprávněných zájmů společnost a následné posouzení, zda je zásah do autorových práv na základě oprávněných zájmů společnosti také těmito zájmy ospravedlnitelný.⁷⁰

K výkladu se taktéž vyjadřuje Declaration a balanced interpretation of the „Three-step test“ in copyright law z roku 2008. Tento dokument potvrzuje účinnost tříkrokového testu, jakožto prostředku proti zneužívání mimosmluvního užití děl. Upozorňuje však, že přílišná restriktivnost při výkladu testu je na škodu a je třeba nastolit výhodnou rovnováhu mezi autory a uživateli děl tak, aby na straně autorů docházelo k jejich stimulaci k vytváření dalších nových děl. Samozřejmostí by pak měla být interpretace tříkrokového testu jako celku, ne pouze v dílčích krocích.⁷¹

⁶⁹ Dobeš, P.: *Rozmnožování autorských děl pro soukromou potřebu I*, in: Právní rádce, č. 4, 2007

⁷⁰ Tamtéž

⁷¹ <http://www.jipitec.eu/issues/jipitec-1-2-2010/2621/Declaration-Balanced-Interpretation-Of-The-Three-Step-Test.pdf>

5 Jednotlivé mimosmluvní instituty

5.1 Volné dílo

Volným se dílo podle současné právní úpravy (viz. § 28, odst. 1 AZ) stává výhradně po uplynutí lhůty pro trvání majetkových autorských práv k dílu, což v souladu s harmonizační směrnicí EU⁷² je 70 let po autorově smrti (resp. po smrti posledního ze spoluautorů). Existuje však výjimka týkající se nezveřejněného díla, k jehož prvnímu zveřejnění dojde až po uplynutí majetkových práv. V takovém případě vzniká nové majetkové právo ve prospěch prvního zveřejnitel. Obsahem jsou majetková oprávnění v rozsahu, v jakém by je měl původní autor (takto však nelze nabýt práva osobnostní, která jsou nepřenositelná!), ovšem ve zkráceném trvání na dobu 25 let (počítáno od prvního dne kalendářního roku následujícího po zveřejnění).

U děl souborných se doba trvání práv počítá od úmrtí autora – uspořadatele, zároveň je však nutno odlišovat trvání práv k jednotlivým dílům do něj zařazených, pro něž platí vlastní počítání trvání práv.⁷³ Zvláště je pak upraveno (s ohledem na již zmíněnou harmonizační směrnicí – 2006/116/ES) počítání uplynutí trvání majetkových práv u děl anonymních a pseudonymních (§ 27 odst. 3 AZ), což vychází z faktu, že skutečná totožnost autora není známa a nelze tudíž určit, kdy nastala jeho smrt. Jako rozhodná událost pro určení počátku běhu lhůty pro ochranu díla je proto zvoleno první oprávněné zveřejnění díla. Pokud tato díla nejsou zveřejněna do 70 let od svého vytvoření (počítáno od prvního dne roku následujícího po vytvoření), majetková práva bez dalšího zanikají.⁷⁴

Dřívější úprava⁷⁵ umožňovala, aby se dílo stalo volným i dříve. A to tehdy, pokud autor zemřel bez dědiců nebo dědicové dědictví odmítli. V současnosti se ovšem v takových případech postupuje podle OZ, konkrétně dle ust. § 462, který říká, že dědictví, které nenabydou dědicové, získává jako odúmrtí stát a nejedná se tedy o dílo volné. Tento režim se týká i zůstaveného podílu spoluautora. Speciálně byl zaveden také zákonný přechod práv na stát v případě, že by držitelem práv byla

⁷² Směrnice 2006/116/ES

⁷³ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 327

⁷⁴ Tamtéž, str. 328 - 329

⁷⁵ Zák. č. 35/1965 Sb.

po autorově smrti právnická osoba a ta zanikla bez právního nástupce (§ 26 odst. 3). Poslední možností, jak se může stát nositelem majetkových práv stát, je dědění ze závěti autora. Jménem státu vykonávají správu těchto práv dva fondy - Státní fond kultury České republiky a pro díla audiovizuální pak speciálně Státní fond pro podporu a rozvoj kinematografie České republiky.

Typickým znakem volného díla je to, že může být volně užito, což znamená, že jakožto objekt obecného fondu může být kýmkoliv opakovaně užíváno bez jakéhokoliv svolení a bez nutnosti komukoliv za toto užití platit autorskou odměnu. Zákonodárce ovšem stanovil podmínky užití volného díla a to tak, že uživatel volného díla si nesmí osobovat autorství k dílu a zároveň vždy při každém užití uvádět jméno autora, nejedná-li se o dílo anonymní. Uživatel může dílo užívat pouze takovým způsobem, který nesnižuje jeho hodnotu a to ať už se jedná o hodnotu uměleckou či vědeckou (příčemž zákonodárce presumuje existenci této hodnoty u každého díla ex lege).⁷⁶

Aktivně legitimovaní, co se týče vymáhání ochrany volných autorských děl, jsou osoby dle ust. § 11 odst. 5 AZ.

5.2 Volné užití díla

Jednou z výjimek z autorského práva, jak je znají různé mezinárodní i vnitrostátní prameny práva, je užití díla, které upravuje primárně § 30 AZ. Jedná se o užití, které na rozdíl od zákonných licencí, při dodržení stanovených podmínek, zákon vysloveně vylučuje ze své regulace.⁷⁷ Volné užití díla se vztahuje pouze na díla již oprávněně zveřejněná. Autorský zákon pak stanovuje v ust. § 30 odst. 3, že zásahem do autorských práv ve smyslu volného užití děl není zhotovení záznamu, rozmnoženiny a napodobeniny díla.

Povolení volného užití díla je úzce spojeno s účelem tohoto užití. Krom výjimek, o nichž bude pojednáno níže, je dovoleno užití výhradně za účelem užití pro osobní potřebu fyzické osoby. „Uvedené se ... nevztahuje na pořizování rozmnoženin právnickou osobou či podnikající fyzickou osobou ani na pořizování

⁷⁶ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 334

⁷⁷ Chaloupková, H., Holý, P.: *Autorský zákon. Komentář*, 4. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, str. 54

rozmnoženin na objednávku. Na tyto případy se použije úprava podle § 30a AZ...“, která se ovšem vztahuje pouze na vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby stejně tak jako na jejich objednávku.⁷⁸ Z povahy věci je pak zcela zřejmé, že jakékoliv způsoby veřejného užití díla (tedy ze své podstaty mimo rámec osobní potřeby jednotlivce) v rámci institutu volného užití díla nelze zásadně akceptovat.

Pro potřeby autorského zákona je dle výkladu osobní potřebou míněno užití díla v soukromé sféře fyzické osoby v rámci výkonu jejího osobnostního práva na ochranu soukromí. Jako užití v rámci soukromí můžeme považovat užití v domácnosti, stejně tak jako užití osobami blízkými uživatele díla. V tomto kontextu však není nutné nahlížet na osoby blízké striktně podle výkladu OZ, ale můžeme je rozšířit např. o návštěvu apod. Rozhodné tedy pro určení osob, jež lze zahrnout pod pojem osobní potřeby, je jejich individuální určitelnost. V literatuře se setkáváme ovšem i s názorem, který podobnou situaci vidí jako mírně spornou.⁷⁹ Volné užití jako takové pak slouží k získávání nehmotných výnosů děl jako osobní duševní užitek (typicky samostudium, zábava).⁸⁰ Zákon nijak přitom neomezuje další užití těchto poznatků např. pro získání akademického titulu.

Zde je nutné podotknout, že zákon výslovně stanovuje, že volné užití díla, jakožto zásah do cizích práv, nelze nikdy vykonávat za účelem získání přímého či nepřímého hospodářského či obchodního prospěchu uživatelem. Toto omezení má opory již v samotných ústavních základech demokratického státu, které vylučují užití cizího majetku k vlastnímu prospěchu (resp. i prospěchu cizímu, ve smyslu osoby odlišné od autora a uživatele), což vyvstává i v právu EU např. v odůvodnění harmonizační směrnice 2001/29/ES.⁸¹ Je ovšem vhodné podotknout, že ačkoliv zákon dovoluje volné užití pro osobní potřebu, nejedná se o právní nárok absolutně

⁷⁸ Knappová M., Švestka J., Dvořák J.: *Občanské právo hmotné 3*, 4. Vydání, Praha: ASPI, 2007, str. 229

⁷⁹ Chaloupková, H., Holý, P.: *Autorský zákon. Komentář*, 4. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, str. 56: „Neznamená to však, že jde o způsob užití, který je bez dalšího umožněn. K takové situaci dochází například při „půjčování“ hudebních nosičů či knih nebo posílání takové hudby či textů elektronicky mezi členy rodiny, přátelům, známým. Toto užití zřejmě nenaplnuje znaky půjčování dle § 16 nebo sdělování díla veřejnosti, nicméně nelze v této souvislosti automaticky říci, že takové užití je bez dalšího dovoleno.“

⁸⁰ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 345

⁸¹ Tamtéž, str. 346

vymahatelný. Jedná se například o situaci, kdy volnému užití autorského díla brání případný jiný zákaz vyplývající z právních předpisů.

Jako způsoby volného užití, které nezasahují do autorových práv (při splnění podmínky užití výhradně pro osobní potřebu), stanovuje ust. § 30 odst. 2 AZ zhotovení záznamu, rozmnoženiny či napodobeniny díla. Je nerozhodné, zda se jedná o zhotovení manuální nebo za použití nějakého mechanického prostředku. Autorský zákon nespécifikuje ani formu, jež tedy může být jak tisková, tak elektronická atd. U napodobenin je pak lhostejno jedná-li se o napodobení úplné (příčemž u výtvarných děl je nutné takovouto přesnou napodobeninu označit, aby nemohlo dojít k záměně s originálem), nebo s výskytem odlišností.⁸²

Prakticky pak obsahuje výklad pojmu „osobní potřeba“ rozsudek Nejvyššího soudu NS 4 Tz 124/2004, v němž bylo konstatováno, že osobní potřeba nezahrnuje užití předmětů chráněných autorským právem prostřednictvím televizních či rozhlasových přijímačů umístěných v hotelových pokojích. Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí vysvětluje, že koncovým uživatelem není host, který by díla využíval v rámci své osobní potřeby, nýbrž provozovatel hotelového zařízení, jenž potřebuje k provozování rozhlasového i televizního vysílání smluvní licenci a hostům pouze nabízí možnost jejího využití.

Ačkoliv dikce zákona v souvislosti s rozmnoženinou používá výraz v jednotném čísle, nelze dojít výkladem k názoru, že zákonodárce měl skutečně na mysli, že uživatel je oprávněn k opatření pouze jednoho kusu rozmnoženiny. Naopak lze mít za to, že pro osobní potřebu je dovolené pořízení i vícero rozmnoženin, avšak za dodržení zásad vyplývajících z tříkrokového testu a při zohlednění konkrétního stavu, což potvrdil ve svém rozhodnutí i Nejvyšší soud.⁸³ Dojde-li k překročení míry stanovené tříkrokovým testem, čímž by byly nepřiměřeným způsobem dotčena autorská práva, jedná se o exces a je poté nutné k takovému jednání získat svolení autora.⁸⁴

Co se týče zdroje (jakožto objektu volného užití díla), autorský zákon nestanovuje jakého charakteru musí být, aby bylo přípustné z něj vytvářet případnou

⁸² Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 347

⁸³ NS 5 Tdo 234/2009

⁸⁴ Chaloupková, H., Holý, P.: *Autorský zákon. Komentář*, 4. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, str. 57

rozmnoženinu. Z toho vyplývá, že je dovoleno získávat rozmnoženiny z díla původního, ale stejně tak z jeho další rozmnoženiny. V praxi může dojít i k situaci, kdy si zhotovitel vytvoří vlastní rozmnoženinu z rozmnoženiny, která vznikla v rozporu se zákonem. A i přesto, že prvotní rozmnožení díla protiprávním jednáním, není automaticky nezbytné, aby druhotné zhotovení rozmnoženiny nemohlo být legální – je opět nutné přihlédnout k individuální povaze jednotlivých případů. V tomto ohledu je pozitivní úprava nepřiliš konkrétní a účelu požadované ochrany práv autorů tak ne zcela vyhovuje.

Mimo jakoukoli pochybnost je však zakázáno rozmnožování děl taxativně uvedených v ust. § 30 odst. 3. Těmi jsou počítačové programy, elektronické databáze a dále díla architektonická, audiovizuální a, jak vyplývá z ust. § 30a odst. 1, také díla hudební a hudebně dramatická. Tato díla jsou z volného užití pro osobní potřebu (s výjimkou děl audiovizuálních, kde nedochází k absolutnímu zákazu volného užití, nýbrž pouze k zákazu pořizování rozmnoženin pro osobní potřebu při jejich provozování – tj. ve většině případů promítáním)⁸⁵ vyloučena na základě jejich charakteru, jenž i při takovém způsobu užití mohou vést k citelným hospodářským ztrátám na straně autora.

5.2.2 Rozmnožování na papír nebo podobný podklad

V ustanovení § 30a AZ je upraven institut rozmnožování na papír nebo podobný podklad. Jedná se o úpravu dodanou novelizací v roce 2006⁸⁶, která mírně pozměnila dosavadní systematiku rozmnožování a vydělila tuto speciální úpravu. Vymezuje dovolení reprografie pro tři specifické účely:

- pro osobní potřebu fyzické osoby (což prakticky spadá pod účinnost § 30 AZ a nejedná se tedy o další zvláštní omezení autorského práva)
- pro vlastní vnitřní potřebu právnické osoby či podnikající fyzické osoby
- splnění objednávky pro potřeby objednatele (ve smyslu předchozích dvou bodů)

⁸⁵ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 350

⁸⁶ Zák. č. 216/2006 Sb.

Jako je pro volné užití dle § 30 AZ typický pojem užití pro osobní potřebu, pro ust. § 30a AZ je typický pojem vlastní vnitřní potřeba. Ve své podstatě je obsah obou těchto pojmů velmi podobný, rozlišuje je pouze rozlišení subjektů, s nimiž jsou spojovány. V obou případech je užití předpokládáno jako neveřejné pro potřebu vymezeného okruhu uživatelů. V rámci pojmu vnitřní potřeby právnické osoby nebo podnikající fyzické potřeby mluvíme o užití mezi individuálně určenými osobami uvnitř konkrétní organizační struktury. Tento způsob užití může již vést k získání hospodářského prospěchu, ovšem za dodržení podmínky neveřejnosti.⁸⁷

Za pořizování rozmnoženiny podle ust. § 30a AZ, která není prováděna vlastními prostředky právnické osoby či podnikající fyzické osoby, náleží autorovi tzv. náhradní autorská odměna, čímž je naplněn ústavní požadavek na ospravedlnitelnost zásahu do výkonu cizího práva. Z toho vyplývá, že není zásahem do autorského práva, pokud poskytovatel kopírovacích služeb (copycentrum), při výkonu podnikání zhotovuje pro objednatele (výhradně pro jejich osobní nebo vnitřní potřebu, avšak dodržení tohoto požadavku resp. zjištění, zda tuto podmínku objednávka splňuje, nelze objektivně po poskytovateli rozmnožovacích služeb žádat) tiskovou rozmnoženinu díla, pokud včas a řádně zaplatí kolektivnímu správci odměnu dle ust. § 25 AZ.⁸⁸

5.2.3 Předvedení a oprava přístroje

Předvedení a oprava přístroje, jako další zvláštní omezení autorského práva upravené v ust. § 30b AZ je novým institutem zavedeným taktéž novelou AZ zák. č. 216/2006 Sb., který dřívější předpisy neznaly. V tomto případě se vychází z premisy, že v určitých situacích, jako je předvedení či oprava přístroje, se nelze (bez nepřiměřeného zatížení prodejce, který by byl jinak nucen v každém jednotlivém případě získávat svolení autora, přičemž v některých) vyhnout užití děl chráněných autorským právem.

Vzhledem k tomu, že autorský zákon nepodává žádný výčet povolených způsobů užití děl, lze mít za to, že jedinou nezbytnou legálně definovanou

⁸⁷ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 353

⁸⁸ Chaloupková, H., Holý, P.: *Autorský zákon. Komentář*, 4. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, str. 58 - 59

podmínkou je v tomto případě nezbytnost užití autorského díla při předvedení či opravě přístroje. Překročí-li uživatel mez nezbytného užití, je povinen získat svolení autora.⁸⁹

5.3 Zákonná licence

O zákonné licenci hovoříme v případě, kdy je ex lege nahrazen souhlas autora s užitím díla. Vždy se jedná o nevýhradní licenci, která se vztahuje pouze na díla již zveřejněná. Vzhledem k osobnostním autorským právům na nedotknutelnost díla a právu osobovat si autorství, má i v případě zákonné licence uživatel povinnost vždy uvádět jméno autora a název a také zdržet se jakýchkoli zásahu do původní integrity díla.

Vůči uživateli neexistuje povinnost platit za takové užití autorskou odměnu. Jedinou výjimkou jsou případy dle ust. § 72 AZ týkající se práv výkonných umělců, kteří mají při zveřejnění jejich výkonu v rozhlasovém či televizním vysílání nárok na odměnu (ze zákona spravuje kolektivní správce – Nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů).

Ačkoliv zákon mlčí o systematickém dělení, můžeme odvodit ze systematiky z oblasti všeobecných osobnostních práv, jak je zná občanský zákoník (viz. § 12 odst. 2, 3 OZ), že existují tři druhy zákonných licencí. Rozlišujeme licenci úřední, zpravodajskou a vědecko-uměleckou.

Pro potřeby úřední licence je možné použít písemnosti osobní povahy, obrazové snímky i obrazové a zvukové záznamy. Obsah vědecko-umělecké licence spočívá v možnosti užití ze zákona s podobiznami, obrazovými snímky a obrazovými a zvukovými záznamy v tom smyslu, že je smí poříditi a následně použít. Uživatel zpravodajské licence je oprávněn nakládat se stejnými prostředky jako licence umělecko-vědecká s tím rozdílem, že je využívá pro účely tiskového, filmového, rozhlasového a televizního zpravodajství. Ve všech případech pak platí, že uživatel je povinen zdržet se užití, které by bylo proti oprávněným právům dotčené osoby.⁹⁰

⁸⁹ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 356

⁹⁰ http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=151&typ=r&levelid=oc_016.htm

Instituty mimosmluvního užití děl, ve smyslu zákonné licence jsou pak tyto (§ 31 a násl. AZ) :

- citace,
- propagace výstavy uměleckých děl a jejich prodeje,
- užití díla umístěného na veřejném prostranství,
- úřední a zpravodajská licence,
- užití díla v rámci občanských či náboženských obřadů nebo v rámci akcí pořádaných orgány veřejné správy, v rámci školních představení a užití díla školního,
- omezení práva autorského k dílu soubornému,
- knihovní licence,
- licence pro zdravotně postižené,
- licence pro dočasné rozmnoženiny,
- licence pro fotografickou podobiznu,
- nepodstatné vedlejší užití díla,
- licence k dílům užitého umění a dílům architektonickým,
- licence pro sociální zařízení,
- licence pro užití společné domovní antény
- užití originálu nebo rozmnoženiny díla výtvarného, fotografie nebo díla vyjádřeného postupem podobným fotografii jeho vystavením.

5.3.1 Citace

Význam pojmu citace, jak je zná a užívá mimo jiné i autorský zákon, musíme odlišovat od širšího obecného výkladu, který za citaci považuje soupisy literatury, poznámky či odkazy na různá další díla bez převzetí výňatků – tedy citaci jako takovou. Přestože nelze užívat tohoto širšího významu, ani pro potřeby speciální a právní nelze definovat tento pojem jednoznačně jediným možným způsobem. Lexikálně lze citaci definovat jako doslovné uvedení cizích výroků, textů či hudebních motivů (vychází z latinského *citare* neboli „doslova uvádět cizí výrok“).⁹¹

⁹¹ Šalamoun, Michal: *Citace a její právní regulace*, in: *Právní rozhledy* 14/2005, str. 499

Pokud se zaměříme na právní předpisy, které pojem citace užívají (resp. regulují), narazíme na dvě kategorie norem. Jednak existují předpisy, jež plně přejímají výše zmíněný lexikologický výklad pojmu, a jednak předpisy, které si samy vnitřně definují obsah tohoto pojmu pro své specifické potřeby, což je případ právě autorského zákona.

Na tomto základě můžeme citace dělit na tzv. neautorské (neboli obecné), jimž neposkytuje v právním řádu speciální ochranu žádná norma, a tzv. autorské (nebo také tvůrčí) citace, kterým poskytuje ochranu zvláštní předpis. Neautorské citace upravuje především OZ a to konkrétně v rámci ochrany osobnosti (viz. § 11 OZ), přičemž jasně stanovuje, že ochrana v tomto ohledu se odvíjí až od případného porušení tohoto obecného osobnostního práva, k čemž dochází převážně tak, že se pozmění smysl původní citace.

O citaci autorské mluvíme v souvislosti s českým pozitivním právem ve své podstatě pouze v rámci autorského zákona, a to ve formě mimosmluvního institutu užití autorských děl a to konkrétně v ust. § 31. Kromě vlastního státního zájmu na existenci regulace citací, stanovily základní požadavky na standardy vnitrostátní legislativy v této oblasti i Bernská úmluva (konkrétně viz. čl. 10) nebo informační směrnice EU.^{92 93}

Citovat je podle současného znění AZ možné pouze dílo již zveřejněné, což je rozšíření oproti stavu v předchozí úpravě (viz. § 14 odst. 2 zák. č. 35/1965 Sb.). Z toho vyplývá, že citovat je dovolené nejen dílo zveřejněné vydáním, ale také přednesem, vystavením, provozováním atd.⁹⁴

Kromě podmínky díla již zveřejněného, existují i další, jež je nezbytné splnit, aby se jednalo o užití oprávněné. Uživatel je především povinen dbát toho, aby se vyvaroval zásahů do autorova práva na nedotknutelnost díla. Nesmí proto dílo jakýmkoli způsobem pozměňovat (zachování jak obsahové integrity tak smyslu díla) a užití výňatku musí být vždy ve funkčním vztahu k dalšímu dílu. Zákon nijak neupravuje rozsahové hranice citace, avšak je nutné brát na zřetel vzájemné

⁹² Směrnice č. 2001/29/ES

⁹³ Šalamoun, Michal: *Citace a její právní regulace*, in: *Právní rozhledy* 14/2005, str. 500

⁹⁴ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 362

postavení citace a díla, v němž se citace objevuje. Samozřejmostí by mělo být jednání v souladu s dobrými mravy, jak je upravuje OZ (§3 odst. 1 OZ).

Citované výňatky je zapotřebí řádně označit, aby bylo možné je bez problémů identifikovat a nešlo je zaměnit se snahou o vytvoření plagiátu. Dále je uživatel povinen uvést autora (není-li anonymní) a název díla (nejde-li o dílo bez názvu), což vychází, jak tvrdí JUDr. Šalamoun, z práva jedince na to být spojován se svými myšlenkami a názory, pokud s nimi být spojován chce.⁹⁵ Důležitým identifikátorem pro dílo může být i pramen, z něhož bylo čerpáno. Pro udávání pramenů v českém právu neexistuje žádná závazná norma, nicméně existuje úzus v užívání bibliografické normy ISO 690 (pro citace z webových stránek a dalších elektronických zdrojů pak norma ISO 690 – 2). Podle této normy je obvyklé udávat místo a rok vydání, pořadí vydání a také rozsah citace.

Z dikce autorského zákona můžeme dovodit existenci dvou druhů citace. V prvním případě se jedná o tzv. malou citaci upravenou v § 31 odst. 1 písm. a) AZ, která předpokládá pouze užití výňatků z díla a to v míře, jež lze odůvodnit. V tomto případě není třeba dokládat účel užití citovaného obsahu (vědecký, kritický, umělecký apod. – nikoliv však parodizující!). V druhém případě mluvíme o tzv. velké citaci upravené ust. § 31 odst. 1 písm. b) AZ, která povoluje nejen užití výňatků z díla, nýbrž také celého díla (zákon doslova upřesňuje, že se může jednat nanejvýš o „drobná celá díla“⁹⁶). Narozdíl od malé citace je třeba držet se zákonem povoleného účelu užití a to pro účely vědecké či odborné tvorby, nebo pro účely kritiky či recenze, přičemž taková kritika (recenze) se musí libovolným způsobem vztahovat k citovanému dílu.⁹⁷

Zákon jako oprávněný zásah do autorského práva považuje také užití díla citací pro vyučovací a vědecké účely (viz. § 31 odst. 1 písm. c) AZ). Podmínkou při využívání bezúplatné vyučovací licence je užití díla v odůvodnitelném rozsahu a zároveň tak, že výuka nezávisí výhradně na užití díla a funkčně obstojí i sama o

⁹⁵ Šalamoun, Michal: *Citace a její právní regulace*, in: *Právní rozhledy* 14/2005, str. 504

⁹⁶ Zákon nikde nspecifikuje rozsah drobného díla, je tedy na místě předpokládat, že je nutné posuzovat jednotlivé případy podle jejich specifických okolností za využití tříkrokového testu.

⁹⁷ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 359 - 360

sobě.⁹⁸ Zároveň je nutné, aby při vyučování a vědeckém výzkumu byl zachován sledovaný účel, čímž je míněno dodržení tematiky, zaměření a případných cílů.⁹⁹

5.3.2 Propagace výstavy uměleckých děl a jejich prodeje

Ustanovení § 32 AZ upravuje tzv. katalogovou licenci, což byl také název úpravy před přijetím novely v roce 2006 (zák. č. 216/2006 Sb.). Požadavek této novelizace vzešel také z úrovně Evropské unie, která nastavila pro tento institut přísnější pravidla užití v Informační směrnici.

Týká se pouze uměleckých děl zveřejněných a to k omezenému účelovému užití propagace či prodeje. Typickým projevem tohoto institutu je užití rozmnoženiny díla v katalogu prodejce, výstavce, dražitele apod. Kromě katalogů se vztahuje tato licence také na plakáty, prospekty či knihy s vyobrazením díla pro účely propagace.

Užití díla v této souvislosti vždy musí být v souvislosti přímo s akcí, na níž bude dílo přímo zpřístupněno. Katalogová licence se zásadně nevztahuje na užití díla pro potřeby výstavy či obdobné akce, jež nesouvisí s výstavou nebo podobnou akcí, na které bylo dílo užito. Podmínkou je i to, že propagace nesmí směřovat k přímému ani nepřímému hospodářskému zisku, což se ovšem nevztahuje na akci samotnou, jejímž výsledkem zisk již být může (u dražeb je pochopitelně žádáným výsledkem).¹⁰⁰

5.3.3 Užití díla umístěného na veřejném prostranství

Tato výjimka z autorských práv autora, jak ji zná § 33 AZ, se vztahuje k možnosti uživatele druhotně užít dílo trvale umístěné (požadavek trvalosti umístění vychází z Harmonizační směrnice EU č. 2001/29/ES) na veřejném prostranství – parku, náměstí, ulici atd. Výkladem lze dojít z závěru, že veřejným prostranstvím nejsou míněny haly či sály veřejně přístupných budov, foyer divadla, galerie výstavní síně a podobná místa (viz. zák. č. 565/1990 Sb. o místních poplatcích, který taktéž

⁹⁸ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 360

⁹⁹ Chaloupková, H., Holý, P.: *Autorský zákon. Komentář*, 4. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, str. 62

¹⁰⁰ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 364

vymezuje pojem veřejného prostranství). Podmínkou užití díla umístěného na veřejném prostranství je uvedení autora (není-li anonymní), názvu díla (má-li nějaké) a také jeho umístění.

V úpravě této zákonné licence se vychází z premisy, že dílo již bylo legálním způsobem zveřejněno vystavením a tím pádem také primárně užito a tudíž následné druhotné užití je zcela v souladu s rozumným uspořádáním vztahů.¹⁰¹

V autorském zákoně v ust. § 33 odst. 1 nalezneme také demonstrativní výčet povolených způsobů rozmnožení díla a to kresbou, malbou, grafikou, fotografií, filmem. Obecně lze říci, že legálním způsobem tohoto užití je zaznamenání a vyjádření díla. Nejedná-li se v případě napodobeniny o užití ve smyslu vzniku autorského díla, ale kupříkladu o to, že je napodobenina užita na spotřebních produktech, můžeme říci, že je takové užití povoleno.¹⁰²

Výjimku z této licence zakládá ust. § 33 odst. 2 AZ, která zakazuje pořízení trojrozměrné rozmnoženiny (resp. napodobeniny) a to zejména u děl architektonických a sochařských.

5.3.4 Úřední a zpravodajská licence

Na našem území se úřední licence objevuje jako zcela nový institut zákonné licence teprve s platností současného autorského zákona. Do té doby neexistovalo uspokojující rozdělení výkonu veřejné moci od výkonu a ochrany autorských práv a i z postavení osoby úřední bylo nutné zachovávat práva autora stejně jako u ostatních neúředních osob bez ohledu na jejich zcela odlišné potřeby. Zavedením této licence je proto v současnosti lépe naplňován požadavek na zajištění funkce státu a plnění ve veřejném zájmu.¹⁰³

Úřední licence se lze dovolávat pouze za podmínky užití pro úřední účely, což jsou, jak vyplývá ze zákona (konkrétně ust. § 34 písm. a) AZ), veřejná bezpečnost, soudní nebo správní řízení, parlamentní jednání (a pořízení záznamu o něm) nebo jiný úřední účel.

¹⁰¹ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 366

¹⁰² Tamtéž, str. 367

¹⁰³ Tamtéž, str. 370

Za jiný úřední účel může být považováno například poskytování informací (v souladu se zákonem č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím). Tuzemská právní úprava je v tomto případě poněkud vágně pojatá a lze ji vyložit i takovým způsobem, že třetí osobě je dovoleno seznámit se prostřednictvím orgánu veřejné správy s obsahem autorského díla (resp. obecně jakéhokoliv nehmotného statku), ačkoliv podléhá ochraně autorským právem. Zde je vhodné poznamenat, že český předpis je svou úpravou za rámcem nastaveným směrnicí EU č. 2003/98/ES o opakovaném použití informací veřejného sektoru, jež výslovně stanovuje, že se nevztahuje na poskytování informací należející pod ochranu práv duševního vlastnictví třetích osob. Přesto dala směrnice prostor pro členské státy, aby mohly přijmout vlastní výjimky, jak čeští zákonodárci také učinili.¹⁰⁴

Na rozdíl od ostatních zákonných licencí, není u úřední licence podmínkou, aby bylo dílo již zveřejněno. Navíc, jak míní literatura, pokud hmotný substrát díla při soudním řízení slouží jako důkazní prostředek, může vzhledem k veřejnosti jednání dojít i k prvnímu zveřejnění díla (ve své podstatě nezávisle na vůli autora).¹⁰⁵ Užití úřední licence se vztahuje i na počítačové programy.

Co se týče zpravodajské licence, autorský zákon rozeznává dva druhy. Podle ust. § 34 písm. b) AZ rozlišujeme licenci ke zpravodajskému užití díla a podle ust. § 34 písm. c) AZ pak licenci k převzetí zpravodajského díla. Zpravodajství lze definovat jako záměrnou činnost vedoucí k organizované informovanosti,¹⁰⁶ přičemž zákon nijak nespecifikuje jakým způsobem (např. tiskem, audiovizuálně, rozhlasem, televizním vysíláním) by k ní mělo docházet, jde-li druhově prostředek hromadného sdělování.

Licence ke zpravodajskému užití díla není podmíněna zveřejněním díla s výjimkou počítačového programu, u něžž je užití vyloučeno vždy. Aby se jednalo o užití této bezplatné licence, je nutné dodržení rozsahu užití, které je odpovídající informačnímu účelu zpravodajství. Jak podotýká profesor Knap, vzhledem k účelu tohoto omezení autorského práva, jakožto projevu ústavního práva na informace (viz.

¹⁰⁴ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 371

¹⁰⁵ Chaloupková, H., Holý, P.: *Autorský zákon. Komentář*, 4. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, str. 64

¹⁰⁶ Šmejkal, P.: *Role informačního specialisty v procesu Competitive Intelligence*. In: *ProInflow*. 10-7-2010, roč. 1, čís. 1 Dostupné online z <http://pro.inflow.cz/role-informacniho-specialisty-v-procesu-competitive-intelligence>, ISSN 1804-2406

čl. 17 LZPS), je žádoucí umožnit, aby byly do zpravodajství zahrnuty i části děl (u drobných děl i celá), pokud jsou jejím stěžejním předmětem.¹⁰⁷ Důležitým faktem je, že užití díla ve zpravodajství je až užitím druhotným, kdy primárním užitím je např. vystavení během konkrétní akce, o níž zpravodajství referuje.

Autorský zákon nijak nespécifikuje časový limit dovoleného užití, lze jej odvodit až na základě konkrétního posouzení pomocí tříkrokového testu,¹⁰⁸ tak aby nepřiměřeným způsobem neomezoval práva autora ani dalších fyzických osob. Limit v jistém smyslu vyjádřil i senát Nejvyššího soudu¹⁰⁹, když ve svém rozsudku deklaroval, že dojde-li k opakovanému užití rozmnoženiny podobizny konkrétní fyzické osoby a to výhradně za účelem zvýšení zisku, kdy toto užití postrádá zákonem požadovaný informační účel, nejedná se o dovolené užití zpravodajské licence.

Druhou zpravodajskou licenci opravňující k užití díla jeho převzetím, označujeme také jako klasickou zpravodajskou licenci.¹¹⁰ Na základě této výjimky z práv autora vzniká oprávnění k užití díla v jiném sdělovacím prostředku (jak je demonstrativně vyjmenovává § 34 písm. c) AZ), než v jakém bylo prvotně zveřejněno a to za podmínky, že obsahem tohoto díla jsou aktuální informace ve věcech politických, hospodářských či náboženských. Opět se musí jednat o užití odpovídající nezbytné míře. Užití děl v rámci této licence je tedy generálně povoleno, není-li další užití explicitně autorem zakázáno, což zákon vzhledem k dispozitivnímu charakteru této normy výslovně umožňuje. Je nutné podotknout, že tato licence se nevztahuje na denní zprávy, jelikož jsou z pohledu AZ brána jako volná. Zároveň je třeba říci, že pokud by uživatel tímto způsobem užil dílo jiného charakteru než informativního, nejedná se o užití na základě zpravodajské licence, nýbrž o přepracování nebo nové autorské dílo vzniklé na základě vlastní tvůrčí činnosti.¹¹¹

Ochrana v rámci zpravodajské licence je podle ust. § 34 písm d) AZ poskytována také politickým projevům a veřejně předneseným přednáškám.

¹⁰⁷ Knap, K., *Smluvní vztahy v právu autorském*. 1.vyd. Praha: Orbis, 1967, str. 140 - 141

¹⁰⁸ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 372

¹⁰⁹ Sp. zn. 28 Cdo 4755/2009

¹¹⁰ Chaloupková, H., Holý, P.: *Autorský zákon. Komentář*, 4. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, str. 65

¹¹¹ Čermáková-Vlčková A., Smejkal V.: *Autorská díla v hromadných sdělovacích prostředcích*, Praha: Linde, 2009, str. 101

Samozřejmostí by mělo také u zpravodajské licence být označení autora, díla a případně pramene, z něhož je čerpáno.

5.3.5. Užití díla v rámci občanských či náboženských obřadů nebo v rámci úředních akcí pořádaných orgány veřejné správy, v rámci školních představení a užití díla školního

Na základě zákonodárství Evropské unie (konkrétně informační směrnici 2001/29 ES) byl novelou AZ¹¹² zaveden i do vnitrostátního práva ČR na základě ust. § 35 odst. 1 AZ institut tzv. obřadní licence. Funkcí této zákonné licence je především ponechat prostor pro provozování tradičních obřadů jakožto předmětu obecného zájmu společnosti. Týká se děl zveřejněných a na užití při občanských a náboženských obřadech a také na úředních akcích, jejich pořadatelem je veřejná správa.

Pojem obřad není v současném právním řádě nijak legálně definován. Lze však obecně říci, že pro obřad je typická slavnostní forma rituální činnosti, jež je dlouhodobě historicky užívána. Pokud se zaměříme na oblast obřadů církevních, je zapotřebí mít na vědomí, že obřadní licence se nevztahuje pouze na obřady církví, jak jsou definovány zákonem č. 3/2002 Sb. o církvích a náboženských společnostech. Pro úřední akce platí, že pro mimosmluvní užití děl v rámci této licence, musí být akce ryze úředního charakteru (např. vojenská přehlídka).

Užití díla na základě obřadní bezúplatné licence je umožněno výhradně pro účely, které nevedou k přímému i nepřímému hospodářskému zisku. A také pouze pro díla již zveřejněná (bez počítačových programů).

Pro školní představení zákon vymezuje také samostatnou licenci (§35 odst. 2 AZ), která se ovšem vztahuje výlučně pro představení prováděná žáky, studenty a učiteli školy (příp. školského či vzdělávacího zařízení). Užití je taktéž limitováno užitím již zveřejněných děl a to pouze pro nekomerční účely. Co se týče způsobu užití, z podstaty věci a zákonné dikce vyplývá, že je přípustné výhradně pro veřejné provozování.

¹¹² Zák. č. 216/2006 Sb.

Zvláštní úpravu zákonodárce přiznal také škole či školskému zařízení užití školního díla (§ 35 odst. 3 AZ). Ačkoliv je tento institut zařazen systematicky v autorském zákoně mezi bezúplatné licence, lze se setkat s názorem, že se ve své podstatě jedná o tzv. kvazilicenční omezení autorského práva, z toho důvodu, že jeho účel není sloužit veřejnému zájmu, nýbrž zájmu veřejného ústavu, k němuž má autor (student, žák) vztah.¹¹³

Školní dílo jako předmět licence vzniká na základě plnění studijních povinností studentem a jako takové musí být dílem s výlučným studentovým autorstvím. Případná účast učitele by pak měla být nanejvýš na úrovni školitele či poradce, jak jej definuje výlučka ze spoluautorství dle § 8 odst. 2 AZ.¹¹⁴

Škola či vzdělávací zařízení (dle definice zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon a zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách) je oprávněna užit (i nezveřejněné) dílo studenta, s kterým je vzájemně pojí právní vztah, avšak pouze za splnění podmínky, že toto užití bude pro účely vnitřní potřeby. Vzhledem k povaze školského zařízení jakožto veřejnoprávní korporace, zahrnuje vnitřní potřeba užití pro všechny členy této korporace a to ať už se jedná o členy ve smyslu akademiků, tak i neakademických pracovníků. Zákon míní vnitřní potřebou taktéž užití pro výukové účely.

Dojde-li k překročení vnitřní potřeby (nutno posuzovat tříkrokovým testem) a nastává situace, v níž je obvyklé uzavření smluvní licence, nastává pro školní díla zcela unikátní režim, kdy autorovi vzniká vůči školským zařízení ze zákona kontraktační povinnost (přičemž smluvní podmínky musí být obvyklé). Odepření licence je přípustné pouze ze závažných důvodů, které musí být jako takové shledány i v případném soudním sporu. Pokud soud dojde k přesvědčení, že autorovy důvody nepřevyšují zájem školského zařízení, může vůli autora ke vzniku smluvního vztahu nahradit svým rozhodnutím.¹¹⁵

Kromě výše zmíněného omezení práv autora – studenta, je výkon jeho práv omezen i v tom smyslu, že musí při jejich výkonu brát v potaz také oprávněné zájmy školy, čímž je míněno například právo na označení korporace (a tedy její odlišení od

¹¹³ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 379

¹¹⁴ Telec, I.: *Školní díla*, in: *Časopis pro právní vědu a praxi* 4/2005, str. 363

¹¹⁵ Telec, I.: *Školní díla*, in: *Časopis pro právní vědu a praxi* 4/2005, str. 365

dalších účelově obdobných korporací) na školním díle z důvodu soutěžního (jako prezentace korporací poskytovaných vzdělávacích služeb).¹¹⁶ Na druhou stranu vyplývá i pro školu zvláštní kvazilicenční omezení ve vztahu k manipulaci s dílem – stanovuje ji zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a to tím způsobem, že škola je povinna nevýdělečně zveřejnit obhájené vysokoškolské práce.¹¹⁷

Jak je u bezúplatných zákonných licencí obvyklé, je užití omezeno pouze na nekomerční účely a s podmínkou uvedení autora a názvu díla.

5.3.6 Omezení práva autorského k dílu soubornému

Jak již bylo řečeno v kapitole 3.1, dílem souborným, jak je zná autorský zákon, je míněn časopis, encyklopedie, antologie, pásmo, výstava či jiný soubor nezávislých děl a také databáze, splňuje-li požadavek vlastního autorského výtvoru.

V ustanovení § 36 AZ je stanoveno, že do práva autorského nezasahuje oprávněný uživatel, jenž užívá souborné dílo za účelem přístupu či běžného využívání jeho obsahu. Pojem oprávněný uživatel je ovšem nespecifikovaný a nelze ho pro účely tohoto ustanovení odvodit ani ze směrnice 96/9/ES, která požaduje zavedení tohoto omezení autorského práva do vnitrostátního právního řádu. Jistou představu lze získat z judikátu Evropského soudního dvora¹¹⁸, který v souvislosti s užitím databází říká, že oprávněným uživatelem je ten, jehož přístup k obsahu databáze vyplývá z přímého i nepřímého souhlasu autora. V této souvislosti však říká ve své publikaci prof. Telec, že: „Takováto interpretace však popírá legislativní vymezení obsahu zvláštního práva pořizovatele databáze ... proto, že součástí obsahu zvláštního práva pořizovatele databáze není výlučné právo k přístupu a vyhledávání v databázi. ... Oprávněnou osobou k *přístupu* a vyhledávání v databázi je tedy bez rozdílu každý a majitel zvláštního práva pořizovatele databáze nemůže z titulu tohoto práva vylučovat ostatní, a tedy ani dávat s touto činností souhlas.“¹¹⁹

¹¹⁶ Tamtéž

¹¹⁷ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 381

¹¹⁸ Rozhodnutí ESD C-203-02

¹¹⁹ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 736-737

Vzhledem k nejasnostem ohledně výkladu pojmu oprávněný uživatel by bylo záhodno, aby příslušná instituce podala zpřesňující výklad či upravila znění příslušných předpisů (aktů).

5.3.7 Knihovní licence

Ačkoliv autorský zákon používá výraz knihovní licence, týká se úprava § 37 AZ podstatně širšího spektra subjektů, jak je možné zjistit již z prvního odstavce zmíněného paragrafu. Jedná se o knihovnu, archiv, muzeum, galerii, školu, vysokou školu a další nevýdělečné školské či vzdělávací zařízení, jak je definují příslušné předpisy¹²⁰ (dále jen „knihovny“). Systematicky lze užití děl dle § 37 AZ rozdělit na faktické bezúplatné zákonné licence (odst. 1, 4) a na tzv. veřejné půjčovatelské licence (odst. 2, 3, 5)

Knihovny jsou ex lege oprávněny k pořizování rozmnoženin děl z důvodu veřejného zájmu na jejich archivování, dokumentování a podporu výzkumné činnosti. Ustanovení § 37 odst 1 písm. a) a b) umožňují pořizování rozmnoženin ze dvou důvodů. Zaprvé pro archivní účely, kdy se zhotovují tzv. archivační rozmnoženiny děl, jenž má příslušná knihovna ve svém fondu. V případě archivního účelu je možné vyrábět rozmnoženiny výlučně v podobě, které odpovídají tomuto účelu. Nelze je půjčovat ani užívat žádným dalším způsobem, než jaký odpovídá jejich primárnímu konzervačnímu účelu. Za druhé je dovoleno pořizování tzv. náhradních rozmnoženin do knihovních fondů tak, aby byla adekvátně nahrazena díla rozebraná (tedy taková, která již nelze volně pořídit nákupem a knihovní fond je postrádá v důsledku ztráty) a také malé části děl, které jsou poškozené nebo zničené (i v případě že je lze získat na trhu), pro řádné plnění úkolů ve veřejném zájmu. Musí se ovšem jednat opět o zajištění rozmnoženiny způsobem příslušným k účelu užití díla. Na takovéto rozmnoženiny se pak vztahuje možnost půjčení třetím osobám.¹²¹

¹²⁰ Zák.č. 257/2001 Sb. ve znění pozdějších předpisů, zák. č. 122/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů, zák. č. 499/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů, zák. č. 111/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů

¹²¹ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 389-390

Na základě požadavků daného informační směrnici Evropské unie¹²² byl do novelizovaného znění (zákonem č. 216/2006 Sb.) AZ zaveden také institut pro tzv. terminálové zpřístupnění knihovních fondů (ust. § 37 odst. 1 písm. c) AZ), čímž byla legalizována již zavedená praxe. Ve své podstatě se jedná o povolení pořízení digitální rozmnoženiny díla, které knihovna má fyzicky ve svém fondu, pro užití skrze knihovní terminály. Nutno podotknout, že tato licence nespočívá v užívání online v prostředí internetu a že knihovny mají povinnost tyto terminály zabezpečit takovým způsobem, aby druhotní uživatelé nemohli pořizovat další vlastní rozmnoženiny (čímž nezaniká možnost knihovny pro osobní či vnitřní potřebu uživatele na objednávku pořídit tiskovou rozmnoženinu těchto děl).

Problematika terminálového užití děl těsně souvisí s obecným veřejným tlakem na požadavek digitalizace děl (především se týká děl literárních), který musí odrážet také vývoj v oblasti užívání v rámci knihovní licence. Toto se týká hlavně rozvoje osobních čteček pro užití digitálně zpracovaných děl. Současná legální definice umožňuje jen užití prostřednictvím statických prohlížečích terminálů v knihovním zařízení a také (je-li to technicky možné) elektronickou čtečkou, do níž by si mohl uživatel požadované dílo stáhnout prostřednictvím knihovních terminálů. S tímto ovšem souvisí fakt, že vzhledem k povinnosti knihovny zajistit, aby nevznikaly trvalé rozmnoženiny půjčovaných děl, je nezbytné zabezpečení před zneužitím díla. Z toho důvodu je zapotřebí určit, nemělo-li by v závislosti na současné technické nemožnosti nelicencovanému užití zamezit, terminálové užití děl v rámci knihovních zařízení nějakým způsobem omezit. Lze se však ztotožnit s názorem, že pokud terminálové užití bude splňovat nároky stanovené třístupňovým testem, lze je považovat za dovolené.¹²³

Pod působnost knihovní licence spadají také rozmnoženiny i originály vysokoškolských kvalifikačních prací. Na rozdíl od výše popsané licence ke školním dílům (jenž se navíc netýká prací rigorózních a habilitačních), licence podle § 37 odst. 1 písm. d) AZ umožňuje tyto práce půjčovat nad rámec vnitřní potřeby prezenčně i třetím osobám (veřejnosti) pro studijní a vědecké účely. U tohoto druhu

¹²² Směrnice č. 2001/29/ES

¹²³ Kříž, J. a kol.: *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: konsolidace aplikační praxe práva duševního vlastnictví se zvláštním přihlédnutím k evropskému právu*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2011, str. 93-94

licence připadá v úvahu to, že autor své dílo z užití na základě svého rozhodnutí vyloučí (viz. užití díla školního).

Mezi bezúplatné knihovní licence patří také oprávnění, které je obdobou § 32 AZ. Jedná se o katalogovou knihovní licenci, která umožňuje na základě ust. § 37 odst. 4 AZ užití děl pro splnění zákonné informační povinnosti (vyplývající z některých předpisů¹²⁴), jenž nařizuje průběžné informování o stavu spravovaných sbírek.¹²⁵ Uživatel je v tomto případě povinen zabezpečit, aby rozmnoženina díla užitá do katalogu nemohla být zneužita pro komerční účely (např. snížením obrazové kvality rozmnoženiny).¹²⁶

Zaměříme-li se na problematiku veřejné půjčovatelské licence, je vcelku nasnadě její odlišnost od výše popsaných druhů knihovní licence a to především v tom ohledu, že je spojená s placením autorské odměny. Povinnost zařadit tento institut do AZ (provedeno novelou z roku 2006 – zák. č. 216/2006 Sb.) namísto dřívější bezplatné knihovní licence pro půjčování děl, vznikla pro Českou republiku na základě evropské směrnice o právu na pronájem a půjčování¹²⁷. Členské státy jsou oprávněny stanovit si z této povinnosti vnitrostátní výjimku. Měla-li by se však týkat ve větší míře právě licence pro knihovny, nelze je podle EU akceptovat, jak v několika případech judikoval Evropský soudní dvůr¹²⁸.

Povinnost platit autorskou odměnu za půjčování děl (čímž je míněno výhradně půjčování absenční, jelikož půjčování prezenční – tedy v objektu knihovny – zpoplatněno není) neplatí pro zvlášť vymezené subjekty plnící úkoly ve veřejném zájmu. Jedná se o školní knihovny, vysokoškolské knihovny, Národní knihovnu ČR, Moravskou zemskou knihovnu v Brně, Státní technickou knihovnu, Národní lékařskou knihovnu, Národní pedagogickou knihovnu Komenského, Knihovnu Ústavu zemědělských a potravinářských informací, Knihovnu Národního filmového archivu a Parlamentní knihovnu ČR.

¹²⁴ Zák. č. 122/2000 Sb. o muzejních sbírkách

¹²⁵ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 394

¹²⁶ Chaloupková, H., Holý, P.: *Autorský zákon. Komentář*, 4. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, str. 70

¹²⁷ Směrnice č. 2006/115/ES

¹²⁸ Např. rozhodnutí sp. zn. C-53/05 Komise EU vs. Portugalsko, v němž ESD judikoval, že vyjmutím všech institucí zabývajících se veřejným půjčováním z povinnosti platit autorskou odměnu, nesplňuje členský stát nároky kladené příslušnou směrnicí.

Mimo zařízení osvobozená od povinnosti platit autorskou odměnu vzniká vůči autorům ostatním knihovním institucím závazek k zaplacení odměny. Není-li odměna zaplacená, jedná se o nedovolené užití díla. Specifické však je, že závazek k platbě nevzniká konečnému uživateli, nýbrž knihovnímu zařízení, které prostřednictvím Národní knihovny ČR (potažmo státu) každoročně autorskou odměnu platí kolektivnímu správci¹²⁹.

Aby bylo možné určit výši odměny, je stanovena na základě ust. § 37 odst. 5 AZ pro knihovny povinnost vést seznam výpůjček. Z celkového počtu výpůjček je však pro výpočet skutečné odměny nutné odečíst přibližně třetinu, která zahrnuje prezenční výpůjčky a půjčování děl spadajících do režimu užití volných děl.¹³⁰ Přílohou autorského zákona je stanovena výše autorské odměny za jednu výpůjčku 0,50 Kč (pravidla pro dělení kolektivně vybraných odměn mezi jednotlivé autory dle druhu díla je stanoven ust. § 104 odst. 3 AZ).

Autorský zákon vymezuje, že do rozsahu veřejné půjčovatelství licence spadají originály děl, ale také jejich rozmnoženiny s výjimkou těch, která AZ vyjmenovává v § 37 odst. 3. Jedná se o rozmnoženiny děl zaznamenaných na zvukových, případně zvukově obrazových nosičích (např. CD-ROM, videokazety, gramofonové desky), u nichž je pro toto užití zapotřebí svolení autora. Tyto je možné poskytovat výlučně k prezenčnímu užití na místě s podmínkou zabezpečení proti svévolnému pořízení rozmnoženiny.¹³¹ Výjimkou je užití pro potřeby zdravotně postižených osob – viz. kapitola 5.3.8.

5.3.8 Licence pro zdravotně postižené

Tato licence (ust. § 38 AZ) umožňuje zvláštní omezení autorského práva ve prospěch specifické skupiny uživatelů – zdravotně postižených osob. Autorský zákon nepodává žádný vlastní výklad pojmu zdravotně postiženého, je proto možné jej

¹²⁹ Matušik, Z.: *K některým autorskoprávním otázkám činnosti knihoven v současnosti*, in: *Knihovna plus*, 2010, č. 1

¹³⁰ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 393

¹³¹ Chaloupková, H., Holý, P.: *Autorský zákon. Komentář*, 4. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, str. 70

nezávazně interpretovat na základě zákona o sociálním zabezpečení¹³². Obecně lze říci, že pro potřeby autorského práva se jedná o osobu, u níž je prokazatelné dlouhodobé znemožnění či ztížení vnímání díla.¹³³

Pro zdravotně postižené povoluje AZ pořizování rozmnoženin takovým způsobem, kterým jsou uživatelé schopni dílo přijímat (např. dílo literární v Braillově písmu apod.). Toto omezení se týká i pořízení komentáře k obrazové složce audiovizuálního díla pro potřeby zrakově postižených osob.

Dovolené je v rámci této licence užití, z něhož neplyne přímý ani nepřímý hospodářský či majetkový zisk. A to vždy výhradně pro účely v rozsahu, jaký odpovídá charakteru postižení. Zároveň je omezeno pouze na díla již zveřejněná.

Ustanovení § 38 odst. 2 AZ zavádí výjimku z knihovní licence, která zdravotně postiženým osobám umožňuje půjčování děl z knihovních fondů v rozsahu, jenž je oproti běžné knihovní licenci rozšířen i o zvukové a audiovizuální záznamy.

5.3.9 Licence pro dočasné rozmnožení

Smyslem licence pro dočasné elektronické rozmnožení (§ 38a AZ) je legalizace užití tzv. technické rozmnožení díla, která „nemá samostatný ekonomický význam, má pouze umožnit snadnější využití díla, nicméně její zhotovení je nezbytnou a neoddělitelnou součástí technologického postupu zpřístupnění díla.“¹³⁴

Jako u většiny zákonných bezúplatných licencí, i v tomto případě zákonodárce podmiňuje její užití účelovým určením. U licence pro dočasné rozmnožení je to pro přenos online skrze prostředníka (v návaznosti na oprávněnost užití díla), ale pouze tehdy, pokud prostředník informace neupravuje a jeho činnost není v nesouladu s oprávněným užitím technologických postupů k získání údajů o užívání informací.¹³⁵ Splňuje-li prostředník tento předpoklad, může

¹³² Zák. č. 100/1988 Sb. ve znění pozdějších předpisů

¹³³ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 397

¹³⁴ Chaloupková, H., Holý, P.: *Autorský zákon. Komentář*, 4. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, str. 72

¹³⁵ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 401

se jednat například o prohlížení webových stránek, ukládání do operační paměti (tzv. caching) nebo účinné fungování systémů (neboli hosting či buffering).

Zákonodárce v ust. § 38a odst. 2 AZ předkládá nevyvratitelnou domněnku ke zvýšení právní jistoty rozhlasových a televizních vysílatelů, když potvrzuje, že licence pro podle tohoto ustanovení se vztahuje také na dočasné rozmnoženiny vysílaných programů tak, aby mohly být zařazeny do vysílacího programu a vysílány v určenou hodinu. Vysílatel potřebuje k pořízení takové rozmnoženiny smluvní souhlas držitele autorských práv a zároveň musí takovou pořízení vytvořit svými prostředky a výlučně pro vlastní vysílání. Po užití rozmnoženiny je vysílatel povinen rozmnoženinu zničit, aby nemohlo dojít k dalšímu neoprávněnému užití.¹³⁶

Licence se vztahuje rovněž na díla nezveřejněná, u počítačových programů přichází v úvahu pouze využití podle ust. § 38a odst. 1 písm. a) AZ.

5.3.10 Licence pro fotografickou podobiznu

Obsahový základ této licence (ust. § 38b AZ) je střet mezi autorským právem pořizovatele podobizny a osobnostním právem osoby, jež je na ní vyobrazena, a to ve prospěch všeobecného osobnostního práva k podobizně (§ 11 a násl. OZ).

Oprávněným pro pořizování rozmnoženiny z podobizny je osoba vyobrazená na fotografii. A to i v tom smyslu, že osoba(a pouze tato osoba) může fotografii dále užívat pro nekomerční účely. Pokud by užití spočívalo v něčem jiném, než je pořizování rozmnoženin, je autor oprávněn takové užití zakázat.

Tato licence se vztahuje, jak již z názvu vyplývá, výhradně na díla fotografická. Z pohledu zákona je lhotejnost zda zveřejněná či nezveřejněná.

5.3.11 Nepodstatné vedlejší užití díla

Na základě požadavků vyplývajících z praxe a informační směrnice Evropské unie¹³⁷ byl zákonem č. 216/2006 Sb. novelizován tuzemský autorský zákon mimo

¹³⁶ Tamtéž

¹³⁷ Směrnice č. 2001/29/ES

jiné zavedením institutu nepodstatného vedlejšího užití díla (§ 38c AZ). Jak vyplývá z názvu této licence, její smysl spočívá v zákonném povolení náhodného užití díla v situaci, kdy primárním účelem je užití díla jiného (nebo jeho prvku), tedy např. při natáčení filmu je zobrazeno architektonické dílo. Jak míní prof. Telec, „...jedná se o výslovné zakotvení principu, dle kterého je výkon autorského práva ve vztahu k takovému užití díla zásadně zneužitím výlučného subjektivního autorského práva a jednáním v rozporu s dobrými mravy.“¹³⁸

Užití dle této licence je podmíněno tím, aby byl hospodářský význam tímto způsobem užitého díla (není nutné, aby bylo zveřejněné) nepodstatný ve vztahu k dílu hlavnímu. Splňuje-li vedlejší užití míru bezvýznamnosti v porovnání s hlavním užitím, je předmětem posuzování tříkrokovým testem.

5.3.12 Licence k dílům užitého umění a dílům architektonickým

Tato licence řeší rozpor mezi autorským právem a právem vlastnickým k hmotnému nosiči díla. Ustanovení § 38d AZ stanovuje, že pro specifický charakter děl architektonických a užitého umění je nezbytné do určité míry omezit práva autora. Děje se tak u výlučných práv autora na pronajímání, půjčování a vystavování díla (lhostejno zda originálu či rozmnoženiny), je-li hmotný substrát díla, v němž je autorovo dílo vyjádřeno, vytvořen oprávněně.

V souvislosti s touto licencí je záhodno brát v potaz fakt, že ne všechny druhy nakládání s dílem spadají pod autorskoprávní režim a je nutné je vykládat v závislosti na OZ.¹³⁹

Užití rozmnoženin děl užitého umění a děl architektonických závisí v rámci této licence vždy na účelu užití, která musí v každém případě splňovat podmínku funkčnosti vzhledem k charakteru díla. U děl užitého umění v podobě, jakou je možné fakticky užít. V případě děl architektonických se jedná o díla vyjádřená stavbou. Pokud by uživatel chtěl dílo užít v jiné podobě, je povinen vyžádat si svolení autora.

¹³⁸ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 404

¹³⁹ Tamtéž, str. 407

Ustanovení § 38d písm. b) AZ upravuje zvláštní režim pro díla architektonická vyjádřená stavbou (již dokončenou). Osoba oprávněná k nakládání s takovým dílem (kdokoli kdo provádění nebo i jen navrhuje změnu stavby, přičemž nemusí jít o vlastníka) je v prvé řadě povíná o plánovaných změnách v dostatečném předstihu informovat autora díla tak, aby mohl v případě nesouhlasu vznést vůči takovému nakládání s dílem právně relevantní námitky a dokumentaci vystihující stav před provedením změn, je-li spravedlivé toto po uživateli díla požadovat (tímto se vyjímají případy např. při odvracení momentálně hrozící škody).

Zákon dále po uživateli v tomto ohledu požaduje, aby změny byly prováděny v rozsahu, který je nezbytně nutný (nerozhodno zda z důvodů faktických, jako je stav budovy, či kvůli nutnosti vyhovění veřejnoprávním předpisům), a tak, aby byla šetřena hodnota díla. Naplnění těchto podmínek, jak je běžné u takovýchto omezení autorského práva, podléhá posouzení tříkrokovým testem.¹⁴⁰

5.3.13 Licence pro sociální zařízení

Tato zákonná licence umožňuje na základě ust. § 38e AZ neziskovým zařízením jako jsou nemocnice, věznice, ústavy sociální péče či dětské domovy¹⁴¹ atd. pořizování záznamů z vysílaných děl a následně je v těchto zařízeních pro osoby zde umístěné provozovat. Provozování záznamů děl je rozšiřujícím zněním oproti harmonizační směrnici EU č. 2001/29/ES, která zavádí pouze možnost pořizování záznamů pro tato zařízení. Česká úprava se v tomto smyslu zdá být progresivnější a funkčnější vzhledem k účelu této licence.

Vzhledem k dikci AZ, která k užití v rámci této licence určuje díla vysílaná prostřednictvím televize či rozhlasu, vyplývá z ust. § 38e, že se jedná vždy o díla již zveřejněná a také, že autorovi za takovéto užití náleží odměna dle § 25 AZ.

¹⁴⁰ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 408

¹⁴¹ Zák. č. 160/1992 Sb. o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních ve znění pozdějších předpisů, zák. č. 108/2006 Sb. o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů, zák. č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody ve znění pozdějších předpisů, atd.

5.3.14 Licence pro společné domovní antény

Užití rozhlasového a televizního vysílání a jeho přenos pomocí společné domovní antény mezi mimosmluvní instituty užití děl, jakožto bezúplatné licence, bylo provedeno novelizací AZ na základě zákona z roku 2010¹⁴².

Významnost této licence spočívá v tom, že užití společnou domovní anténou se nyní nalézá mimo rámec přenosu vysílání a je tedy vyjmuta z povinnosti platit zvláštní odměnu za užití díla ve smyslu veřejného užití. Lze mít za to, že pokud by nebyla úprava společných domovních antén zařazena jakožto bezúplatná licence, bylo by možné namítat, že vybírání odměny za toto sdílení by bylo v rozporu s dobrými mravy, jak je vytyčuje v § 3 odst. 1 OZ. A to z toho důvodu, že ve své podstatě se nejedná o veřejné užití již z toho důvodu, že leckdy je anténa užívána spoluvlastníky budovy nebo v rámci společných částí budovy spoluvlastníků a chybí zde prvek veřejnosti.^{143 144}

Zákon však stanovuje pro tento druh užití omezení a to, že příjem z antény musí být současný, úplný a nezměněný, v budově či budovách k sobě prostorově či funkčně příslušejících, příjem nesmí v žádném případě sloužit k hospodářskému či obchodnímu prospěchu. A také, že se tato výjimka vztahuje na vysílání zemského či satelitního vysílání, kdy se oproti starší úpravě nevztahuje pouze na analogové vysílání ale také na vysílání digitální.

5.2.15 Užití originálu nebo rozmnoženiny díla výtvarného, fotografie nebo díla vyjádřeného postupem podobným fotografií jeho vystavením

Takzvaná zákonná výstavní licence, upravená § 39 AZ, je tradičním institutem omezení autorského práva ve prospěch práva vlastnického. Dovoluje vlastníku hmotného nosiče díla, aby dílo užil ve smyslu jeho vystavení veřejnosti.

¹⁴² Zák. č. 153/2010 Sb. ve znění pozdějších předpisů

¹⁴³ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 268

¹⁴⁴ Povinnost platit autorskou odměnu z veřejného užití díla (ačkoliv byl předtím uhrazen koncesionářský poplatek) potvrdil ve svém i NS ve svém usnesení sp. zn. 6 Tdo 380/2003 s tím, že i přes zaplacení koncesionářského poplatku není odměna ve své podstatě dvojím zpoplatněním téhož, ale o zdanění svého druhu a poplatek za následnou produkci vysílání.

Licence se vztahuje výlučně na díla výtvarná, fotografická nebo díla vytvořená postupem podobným fotografii a to bez nároku autora na odměnu, i přestože současná úprava dovoluje vystavovateli (vlastník nebo také vypůjčitel, jemuž bylo dílo – z povahy věci bezplatně - poskytnuto za účelem vystavení vlastníkem) za zveřejnění děl vybírat vstupné.

Autorský zákon v případě této licence zavádí možnost zapovězení k tomuto druhu užití autorem. Autor tak může učinit výhradně při prvním převodu a není-li při této příležitosti vykonáno, nelze se ho již následně domoci. Avšak zákon pro platnost záповědi předpokládá, že si je vlastník tohoto faktu vědom nebo si ho být vědom měl (při dodržení přiměřené obezřetnosti). Pro zvýšení právní jistoty autorů zákonodárce presumuje nevyvratitelnou právní domněnku, podle níž vlastník o záповědi musel vědět, pokud byla zapsána v rejstříku příslušného kolektivního správce.¹⁴⁵

¹⁴⁵ Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, str. 412

Závěr

Jak bylo řečeno již v Úvodu, předmětem této práce je výklad a zhodnocení mimosmluvních institutů užití autorských děl, jakožto výjimky a omezení z autorského práva, které je stěžejním nástrojem ochrany duševního vlastnictví autorů.

Kromě interpretace právní úpravy týkající se přímo mimosmluvních institutů, přestože je stěžejní částí práce, mají důležitou roli i kapitoly věnující se autorskému právu obecněji za účelem výkladu nejdůležitějším pojmům jako je autorské dílo, tříkrokový test apod., aby mohl být podán celistvý pohled na problematiku. Svůj význam mají z pochopitelných důvodů také subkapitoly zabývající se právními prameny a to vnitrostátními i mezinárodními.

V konečném součtu je možné říci, že co se týče mimosmluvních institutů, současná úprava prošla díky novele z roku 2006 (zák. č. 216/2006 Sb.) vcelku významnou proměnou a ve své nynější podobě z větší části odpovídá standardům nastaveným mezinárodními smlouvami a především Evropskou unií. Ovšem vzhledem k rozvoji moderních technologií vedoucích k postupné digitalizaci děl (a zároveň také snadnějšímu přístupu k nim v prostředí internetu), je třeba se již nyní zamýšlet nad komplexnější úpravou, která zamezí budoucím škodám na hospodářském postavení autorů, aby nedošlo ke stagnaci na poli vzniku nových autorských děl.

Vzhledem k důležitosti norem Evropské unie je záhodno také říci, že jejich současná podoba je na poli autorského práva v úpravě mimosmluvních institutů užití nadmíru volná a bylo by zapotřebí (pro zvýšení právní jistoty všech zúčastněných), aby na této úrovni existoval unifikovaný kogentní základ závazný pro všechny členské státy. Tím by vytvářel pro evropskou oblast (jelikož celosvětová unifikace, ač by jistě byla nejuniverzálnější řešením, je momentálně nedosažitelným ideálem) alespoň částečně jednotný systém omezení a výjimek z autorského práva, který ponechá prostor pouze pro nadstandardní vnitrostátní úpravu. Žádoucí by samozřejmě byla úprava, u níž by nebylo zapotřebí u některých stěžejních pojmů podávat jejich výklad až v rámci soudních sporů.

Autorský zákon ve své současné podobě se zdá být vyváženým předpisem (v souladu s mezinárodními závazky) a sloužícím mimo jiné i prostřednictvím vcelku široce pojatých výjimek a omezení, které dávají dostatečný prostor uživatelům děl, k naplnění požadavku celospolečenské potřeby na přístupu k dílům. Avšak jak bylo řečeno výše, v krátkém časovém horizontu bude zřejmě zapotřebí rozsáhlejší novelizace, aby právní úprava odpovídala požadavkům autorů i uživatelů k oboustranné spokojenosti.

Summary

The topic of this thesis is non-contractual institutions of the use of copyrighted work. Though the present thesis is mainly part based on the Czech Act No. 121/2000 „copyright act“, it also contains description of international sources such as European Union acts or international treaties relevant for the Czech law system.

The non-contractual institutions of the use of copyrighted work is an instrument of exemptions and limitations of copyright used to secure the public interest in using copyrighted works for informational, educational and other purposes. The balance between requests of authors and users has to be established.

The thesis is divided into several parts. The first part introduces to the topic from a general point of view. It also deals with basic concepts of copyright such as what it protects, which rights belong to the author etc. Second part describes the object of copyright – the copyrighted work. In the third part, non-contractual institutions are seen from the general point of view and various types of these institutions are mentioned. This part also explains the three-step-test which is used to find out if use of the copyrighted work is permitted or not. The fourth and last part describes specifically the non-contractual institutions and submits the interpretation about terms of its use.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- Čermáková-Vlčková A., Smejkal V.: *Autorská díla v hromadných sdělovacích prostředcích*, Praha: Linde, 2009, ISBN 978-80-7201-744-7
- Diblík J., Veit. F.: *Mediální právo a práva k nehmotným statkům v České republice*, Praha: Linde, 2012, ISBN 978-80-7201-863-5
- Dobřichovský, T.: *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví*, Praha: Linde, 2004, ISBN 80-7201-467-6
- Chaloupková , H., Holý, P.: *Autorský zákon. Komentář*, 4. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-432-2
- Knap, K.: *Smluvní vztahy v právu autorském*, 1. vydání, Praha: Orbis, 1967
- Knappová M., Švestka J., Dvořák J.: *Občanské právo hmotné 3*, 4. Vydání, Praha: ASPI, 2007, ISBN 978-80-7357-230-3
- Kříž, J. a kol.: *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: konsolidace aplikační praxe práva duševního vlastnictví se zvláštním přihlédnutím k evropskému právu*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2011, ISBN 978-80-87146-56-9
- Leška R.: *Práva duševního vlastnictví – Příručka pro Technickou univerzitu v Liberci*, Liberec: TU, 2012, ISBN 978-80-7372-829-8
- Malý, J.: *Obchod nehmotnými statky. Patenty, vynálezy, know-how, ochranné známky*, 1. Vyd., Praha: C. H. Beck, 2002, ISBN 80-7179-320-5
- Rozehnal A.: *Mediální právo*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, ISBN 978-80-7380-382-7
- Telec I.: *Přehled práva duševního vlastnictví: Lidskoprávní základy, Licenční smlouva*, 2, vyd. Brno: Doplněk, 2007, ISBN 978-80-7239-206-3
- Telec I., Tůma P.: *Autorský zákon: Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, Velké komentáře, ISBN 978-80-7179-608-4

Odborná periodika

- Dobeš, P.: *Rozmnožování autorských děl pro soukromou potřebu I*, in: Právní rádce, č. 4, 2007, ISSN 1210-4817
- Matušík, Z.: *K některým autorskoprávními otázkám činnosti knihoven v současnosti*, in: Knihovna plus, 2010, č. 1 Dostupný z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus101/matus.htm>, ISSN 1801-5948
- Šalamoun, Michal: *Citace a její právní regulace*, in: Právní rozhledy 14/2005, ISSN 1210-6410
- Šmejkal, P.: *Role informačního specialisty v procesu Competitive Intelligence*. In: *ProInflow*. 10-7-2010, roč. 1, čís. 1 Dostupné online z <http://pro.inflow.cz/role-informacniho-specialisty-v-procesu-competitive-intelligence>, ISSN 1804-2406
- Telec, I.: *Školní díla*, in: Časopis pro právní vědu a praxi 4/2005, ISSN 1210-9126

Webové stránky

- http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_02_e.htm
- http://artslexikon.cz/index.php/Fair_use
- <http://www.jipitec.eu/issues/jipitec-1-2-2010/2621/Declaration-Balanced-Interpretation-Of-The-Three-Step-Test.pdf>
- http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=151&typ=r&levelid=oc_016.htm
- <http://www.eur-lex.europa.eu>
- <http://www.bussinessinfo.cz>
- http://cs.wikisource.org/wiki/Bernsk%C3%A1_%C3%BAmluva_o_ochran%C4%9B_liter%C3%A1rn%C3%ADch_a_um%C4%9Bleck%C3%BDch_d%C4%9BI

Právní předpisy vnitrostátní

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů
- Ústavní zákon č. 2./1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 121/2000 Sb, o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů, ve znění ke stavu 1.1. 2012
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 216/2006 Sb., o právu autorském a právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)
- Zákon č. 153/2010 Sb., o elektronických komunikacích, jímž se mění některé další předpisy
- Zákon č. 35/1965 Sb., zákon o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon)
- Zákon č. 527/1990 Sb. zákon o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích (patentový zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník s účinností od 1.1.2014
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 257/2001 Sb., knihovní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 122/2000 Sb. o ochraně muzejních sbírek, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 499/2004 Sb. o archivnictví a spisové službě, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 111/1998 Sb., vysokoškolský zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 160/1992 Sb. o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 488/2006 stanovující typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn

- Vyhláška č. 2/1960 Sb. jíž ČR přistoupila k VÚAP

Právní předpisy EU

- Směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti
- Směrnice 2001/84/ES o právu na opětný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla
- Směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících
- Směrnice 96/9/ES o právní ochraně databází
- Směrnice 2003/98/ES o opakovaném použití informací veřejného sektoru

Judikatura

- rozhodnutí Městského soudu v Praze sp. zn. 13 Co 216/90
- rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 631/2003
- rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 234/2009
- rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 4755/2009
- rozhodnutí Evropského soudního dvora sp. zn. C-203/2002
- rozhodnutí Evropského soudního dvora sp. zn. C-200/1996